

Yrke

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING 69. ÅRGANG

Nr. 2 2025

“Det ligger i blodet at vi skal lære opp en ny generasjon og gi dem en bra start på yrkeskarrieren.

TROND MOI

**Trond Moi fikk
beskjed: For smart
for yrkesfag**

**... så ble han stjernekokk
og vant Farmen**

TEMA

For god for yrkesfag?

Tre av ti skoleledere sier de fortsatt hører at flinke elever får råd om å droppe yrkesfag. Men andre sier holdningen er i endring – og i flere fylker velger de skoleflinke nettopp yrkesfag.

SIDE 12

SAGT I DETTE BLADET

“Jeg er veldig glad AUF fikk gjennomslag på AUFs landsmøte for at elever som fullfører yrkesfag, skal få lappen som en del av sin utdanning.

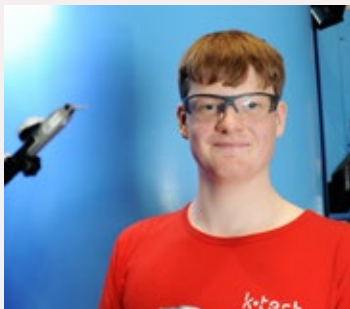
AUF-LEDER GAUTE BØRSTAD SKJERVØ, SIDE 55

FASTE SPALTER

- 3 Leder
- 4 Yrke-profilen
- 10 Kortnytt
- 20 Yrke besøker
- 24 Lærlingen
- 38 Fotoreportasje
- 48 Slik gjør vi det her
- 55 Hva tenker du?
- 56 De gikk foran
- 60 Kronikk
- 64 Skråblikket
- 66 Petit
- 68 Bokomtale
- 70 Bøker

AKTUELT

- 12 For god for yrkesfag?
- 28 Utveksling i Tyskland
- 34 Garantert læreplass
- 44 Lærer både norsk og helsefag
- 52 Kurskvelder for bilmekanikerlæringer

Lærlingen

Casper (18) har ADHD, dysleksi og autisme, men lar seg ikke stoppe av diagnoser. Han stortrives som lærling innen CNC-operatørfaget. Han takker foreldre og gode lærere for muligheten han har fått.

SIDE 24

Profilen

– For meg som nesten aldri hadde vært på restaurant, var det veldig spennende og helt utrolig å komme inn på en kokkeskole der vi var masse elever som gikk rundt i kokketøy og lærte av flinke lærere.

SIDE 4

Utteksling

Tryggheten på Lillehammer byttet ut med ukjente skoler og nye arbeidsplasser i Oldenburg. Når du er 17 år og på utveksling, må du ta ting som de kommer. Vi ble med til Tyskland!

SIDE 28

Forsidefoto: NTB

ANSVARLIG REDAKTØR

Wenche Helene Schjønberg
91 19 13 15
ws@utdanningsnytt.no

KONTAKT

E-post: yrke@utdanningsforbundet.no
Post: Yrke, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmannsgate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/yrke

ANNONSEKONTAKT

Grethe Ånerud, HS Media AS
92 83 68 30
utdanning@hsmedia.no

MEDLEMSSERVICE

Spørsmål om abonnement og
bladordningen, adresseendringer
og Min Side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min Side: udf.no/min-side

ABONNEMENT

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no
utdanningsnytt.no/abonnement

UTGIVER

Utdanningsforbundet

BEKREFTET OPPLAG

8 848, ifølge Fagpressens Mediekontroll

Yrke er medlem av Fagpressen og
redigeres etter Redaktørplakatens og
Vær Varsom-plakatens regler for god
presseskikk. Den som likevel føler seg
urettmessig rammet, oppfordres til å
ta kontakt med redaktøren. Pressens
Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot
pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis
etter tillatelse fra redaktøren med
kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og
utgi stoffet i elektronisk form fra vårt
redaksjonsarkiv eller andre databaser
som vi har avtale med.

GRAFISK DESIGN

Mediamania
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset
ISSN 1504-1905

Yrke nummer 3 kommer
26. september

PÅ NETT Er du klar over at flesteparten av Yrkets
saker også publiseres på nettstedet Utdanningsnytt? Vi
anbefaler deg å ta en titt på hvordan vi ser ut på nettet.

LEDER

Er du smart nok til å velge yrkesfag?

Var du smart nok da du begynte
på videregående til å velge
yrkesfag? Eller lokket tre år på
studieforberedende deg til seg, som
en bred og åpen vei til trygghet og en
utsettelse av yrkesvalget?

Kanskje skal vi stille
spørsmålet litt annerle-
des: Hvor er du egentlig
fra? Da er det kanskje
litt lettere å svare på om
du valgte yrkesfag eller
studieforberedende.

Landet er delt, viser
fersk statistikk. Ung-
dommene i distriktsfyl-
kene velger yrkesfag. Mens avgangs-
elevene i fylker som Oslo og Akershus
gjør det motsatte. Der må du se langt
etter en yrkesfagungdom, mens det
nærmest er kamp om plassene på de
mest populære skolene som tilbyr
studiespesialisering. I Finnmark har
71 prosent av årets avgangselever et
yrkesfag på topp av sin søkerliste. Til-
svarende er det bare tre av ti av Oslo-
elevene som har prioritert det samme.

By og land går ikke alltid hånd i hånd.

Er du smart nok, velger du yrkesfag,
sier stadig flere som kjemper for prak-
tisk utdanning.

Som kokken, restauratøren og
Farmen-vinneren Trond Moi, som Yrke

har snakket med i denne utgaven.
Han forteller hvordan han begynte
på kokkelinja nærmest mot alle odds.
Rådgiveren mente han var for smart til
å velge yrkesfag.

Heldigvis hørte ikke unge Moi på

rådgiveren. Han var
smart nok til å tenke selv.
Vi håper alle ungdom-
mer greier å være like
sterke i troen på egen
overbevisning. Enten de
er smarte nok til å starte
på en fagutdanning, eller
til å følge egen drøm
inn på et studieforbe-

redende program. Og så håper vi alle
karriereveiledere og rådgivere greier
å gi riktige råd til hver enkelt tiende-
klassing. Den jobben er ikke gjort i en
håndvending.

“
**Vi håper alle
karriereveiledere
og rådgivere
greier å gi riktige
råd til hver enkelt
tiendeklassing.**

Wenche H. Schjønberg

Wenche H.
Schjønberg

REDAKTØR

ws@utdanningsnytt.no

DIAGNOSER

Vi anbefaler at du leser saken om lærlingen i dette Yrke.
Der har vi intervjuet en gutt med diagnoser, men også
framtidstro. Som ikke liker å kjede seg, kanskje det er
derfor han nå utdanner seg til CNC-operatør!

FØLG OSS PÅ
FACEBOOK:
@YRKE

STJERNEKOKK FIKK SJOKKBESKJED PÅ SKOLEN:

— TRIST AT SÅNT FORTSATT SIES

Mesterkokken Trond Moi mener det er én ting det er ekstra viktig at yrkesfaglærerne gjør med elevene. Selv ble han anbefalt bort fra kokkedrømmen.

TEKST OG BILDER SNORRE SCHJØNBERG

KRISTIANSAND

Nå er Trond Moi (55) en av Norges mest kjente kokker.

Han har drevet luksusrestauranter flere steder og gitt ut flere kokebøker.

I tillegg er han et kjent TV-fjes og Farmenvinner. Og han har et godt råd til dagens restaurant- og matfaglærere.

Men først:

Nå driver han blant annet restauranten Hos Moi i Kristiansand hjemme på Sørlandet.

Der utøver han fortsatt fagarbeidet sitt som kokk. I tillegg er han med på å utdanne nye generasjoner.

– Det er utrolig inspirerende å se hvordan de jobber på skolene i dag, synes jeg. Å ha så mange lærlinger vi kan, og lære opp folk. Det er viktig for hele kulturen vår.

– For å videreføre det vi tror på, sier Moi.

FRA KVINESDAL TIL SHERATON

Selv startet han sin reise i Kvinesdal i Agder. Langt unna stive, hvite duker og champagneglass til rettene.

– Matinteressen var veldig sterk hos meg fra hele oppveksten. Men faren min var snekker og min store helt.

– Så da skulle jeg også bli snekker.

Lille Moi gikk på grunnskolen i Kvinesdal. Han trivdes på skolen og fikk gode karakterer.

Da han skulle over på videregående, ville han gå sin egen vei.

– Jeg tenkte ikke så mye over hva jeg hadde lyst til, før jeg måtte ta valget. Da fant jeg ut at jeg heller hadde lyst til å søke kokkeyrket, og det støttet faren min.

– Jeg hadde snekret mye med ham, og var egentlig veldig flink til det. Men jeg var veldig interessert i mat, sier Moi.

Matinteressen kom både fra snekkerfaren – og bestemoren.

– Bestemoren min laget mat hele tida. Min far lagde litt amerikanske spennende retter.

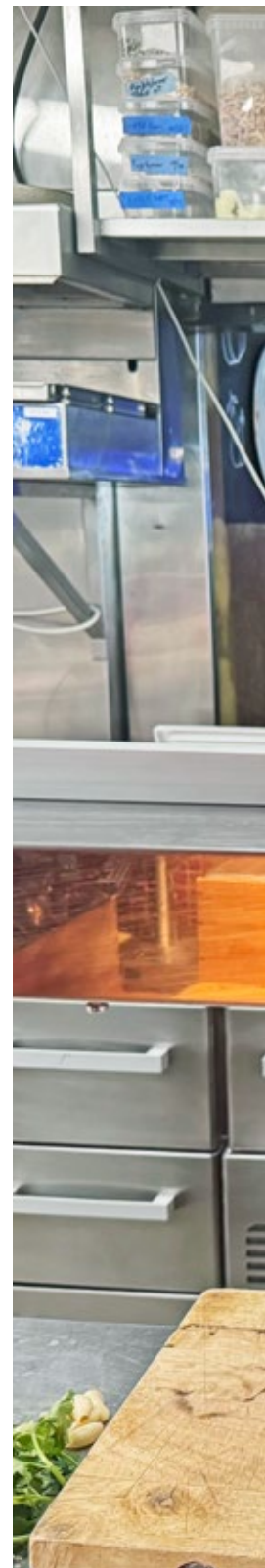
– DE FØLTE DET VAR HELT MENINGSLØST

Matinteressen førte ham til Butangen videregående skole i Kristiansand – på kokkelinjen.

Men det var ikke uten motstand.

– Rådgiverne prøvde å få meg vekk fra dette, for jeg hadde så veldig gode karakterer. De følte det var helt meningsløst at jeg skulle gå på kokkeskolen når jeg kunne gjøre noe annet med de karakterene jeg hadde.

– Jeg tenkte ikke så mye over det, for jeg var så bestemt. Det var liksom et tog som bare hadde én retning, sier Moi. →

“Rådgiverne prøvde å få meg vekk fra dette, for jeg hadde så veldig gode karakterer. De følte det var helt meningsløst at jeg skulle gå på kokkeskolen.

MOI: Etternavnet er merkevaren for stjernekokk Trond Moi.

RESTAURANTEN: Yrket hans er restauratør. Han har drevet flere restauranter.

“Det var veldig spennende og helt utrolig, egentlig, å komme inn på en kokkeskole der vi var masse elever som gikk rundt i kokketøy og lærte av flinke lærere.

Beskjeden han fikk, er noe mange rundt yrkeskolene i Norge kan kjenne seg igjen i. Rådgivere som ber elever droppe yrkesfag fordi de er «for smarte».

– Jeg synes det er veldig trist at de fortsatt sier sånn. Man trenger smarte og flinke folk som kan bli kokker, rørleggere og snekkere. Disse skal eventuelt lede bedrifter etter hvert også, så du trenger skarpe hoder som kan videreføre bransjen, sier Moi.

– Man har minst like store muligheter økonomisk og på alle mulige måter i yrkesrelaterte fag.

– GØY TID

Akkurat det har Moi vært et godt eksempel på. Han har slått seg opp i en bransje som er knallhard og med mye konkurranse.

Grunnlaget for det ble lagt på yrkesskolen i Butangen.

– For meg som kom fra Kvinesdal, som nesten aldri hadde vært på restaurant, var det veldig spennende og helt utrolig, egentlig, å komme inn på en kokkeskole der vi var masse elever som gikk rundt i kokketøy og lærte av flinke lærere.

– Det var en gøy tid, sier Moi.

DETTE ER TROND

UTDANNING: Kokk og sommelier

STILLING: Restauratør

HOBBY: Plukke sopp, mat- og vinreiser

LESER: Edvard Hoem

SER PÅ: Chef's table

MUSIKK: Vamp

Han følte at han raskt fikk bekreftelsen på at dette var veien han ville gå.

– Det var en god kombinasjon av teori og praksis. Det var veldig spennende å kunne bruke evnene mine til det jeg hadde lyst til.

Stjernekokken sier det var både fascinerende og gøy å få lage forskjellige retter på skolen som 15–16-åring.

– Teorien var også veldig spennende. Den var målrettet. Vi hadde fransk, og matten gikk ut på å regne ut oppskrifter og økonomi i det å drive forretning. Det var veldig spennende.

– *Hva har tida på den skolen hatt å si for utviklingen din?*

– Det var egentlig starten på alt. Det at jeg fikk et så godt inntrykk av faget på skolen. Hvis det ikke hadde vært så bra, kan det hende jeg ikke hadde gått videre med det. Jeg fikk motivasjon til å satse videre.

Moi husker særlig tilbake til én lærer. Han hadde reist på de sju hav som kokk.

– Det var veldig gøy å møte noen med så mye erfaring. Jeg følte han tok godt vare på oss og ga oss inspirasjon.

FINE DINING OG MICHELIN

Da Moi skulle ut i læretida, endte han opp på Sheraton i Sandvika. Der skulle de lage Norges første femstjerners hotellopplevelse.

– Det var et nytt nivå igjen, minnes han.

– Vi var 30 forskjellige nasjonaliteter på kjøkkenet. 150 ansatte og store greier. Det var eventyrlig på alle mulige måter.

Samtidig måtte han bryte opp og forlate Sørlandet.

– Det å flytte til Oslo på egen hånd som

16-åring, bo på hybel og jobbe på Sheraton, det var en brå overgang, men en overgang til noe som var enda mer spennende.

Det var en kristiansander som var soussjef på kjøkkenet som fikk tips om Moi fra kokkeskolen i Kristiansand.

– De hadde en egen fine dining-avdeling. I tillegg var det frokost, bankett og hele greia. Allerede etter ett år i læretida jobbet jeg ganske mye.

Men Moi ville mer.

– Jeg oppsøkte Bagatelle og disse andre Michelin-stjernerestaurantene på fritida. Så jobbet jeg ekstra der i tillegg til å gå læretida.

– SURREALISTISK

Da var Moi i gang med matlaging på et skyhøyt nivå.

– Det var veldig surrealistisk. Spesielt for en som meg, som vokste opp i Sarons dal i et kristent miljø. Der var det ingen som satset på mat og vin, for å si det mildt.

– Jeg hadde liksom aldri gått i hvit skjorte og svarte bukser før jeg skulle ut i servering. Det var en voldsom overgang.

Moi sugde til seg det han kunne av informasjon, og jobbet mer enn han kanskje egentlig skulle.

– Jeg kom alltid en time før jeg skulle på jobb, og var veldig interessert. Da blir du tatt ekstra godt imot.

Etter læretida var han bevisst på at han på ingen måte var ferdig utlært.

– Det var så enormt mye mer å lære. Så jeg dro rett ned til Frankrike og gikk i læretid hos to forskjellige kokker. Bare for å lære enda mer.

Minnene fra læretida gjør Moi enda mer bevisst på utdanningen av unge kokker nå.

– Jeg synes det er veldig viktig å ha tett dialog med skolen i Kristiansand i dag. Det har vært en fantastisk utvikling siden jeg gikk på skolen selv. De har enda bedre rammevilkår for utstyr og mer oppdaterte lærere.

TAR ANSVAR FOR LÆRLINGENE

I restauranten hans ser han på lærlinger som en ressurs.

– Det er det både økonomisk og arbeidsmessig. Når vi bruker energi på det, blir de veldig flinke medarbeidere som vi vet at skal være hos oss over tid. Det gir en veldig fin stabilitet. →

UNG KOKK: Her åpner han kunstrestaurant på Høvik-odden i 1998. Foto: NTB.

FARMEN: Moi vant Farmen kjendis på TV 2 i 2023.
Foto: Espen Solli / TV 2

– De fleste som jobber hos meg, har gått i en læretid selv. Det ligger i blodet at vi skal lære opp en ny generasjon og gi dem en bra start på yrkeskarrieren.

I restauranten læres ungdommen både yrket, hvordan de skal forholde seg til andre, følge regler og holde avtaler.

– De skal vokse som personer.

Det gir også en ansvarsfølelse.

– Hvis vi gjør det på riktig måte med en lærling, så kan vi endre livet til den personen og gi dem en helt annen plattform.

Selv om han føler skolevesenet har hatt en fin utvikling fra da han selv gikk på skole, mener Moi at dagens skole fortsatt kan bli for teoretisk.

“ De fleste som jobber hos meg, har gått i en læretid selv. Det ligger i blodet at vi skal lære opp en ny generasjon og gi dem en bra start på yrkeskarrieren.

– Jeg ser det på egne barn og andre jeg snakker med. Det er en stor trend internasjonalt at folk ikke klarer å relatere mye av det de lærer, til hvorfor de skal lære om dette, og hvordan de skal få bruk for det.

STJERNEKOKKENS RÅD TIL LÆREREN

Moi mener en mer moderne skole kan bidra til å øke motivasjonen til dem som faller av. Ordninger som gir mer praksislære enn teoritung skole, er noe han heier på.

– Min erfaring med kokkeskolene er at de er veldig flinke til å sende folk ut på jobb i bedriftene.

– Det jeg savner generelt, ikke bare i kokkeskolene, men i alle skoler, er at jeg føler det mangler opplæring i det som kanskje er viktigst av alt. Meneskeverdet. Lære å få selvtillit, snakke om ting. At alle er like mye verdt, og at hver enkelt person kan bety noe og utgjøre en forskjell.

Et livsmestringsfag er en god idé, mener Moi.

– Det er altfor mange som har for lav selvtillit, uten at det er noen grunn til det. Alle kan bli akkurat det de vil hvis de kommer i rett miljø og tror på seg selv.

– Mange unge går på treningsstudioer for å bygge muskler, men det går også an å bygge viljestyrke og selvtillit. Man må fortelle dem det. Det er vi litt bevisste på hos oss.

Han er opptatt av å fortelle lærlingene at yrkesveien kan være veldig god.

– Jeg føler jo jeg har vunnet i Lotto. Det å jobbe med hendene, jobbe med mat og bli inspirert av det er på mange måter blitt selve grunnmuren og plattformen i livet mitt.

– Hvis jeg skal gi ett råd til kokkelærere i dag, så er det å faktisk se ungdommen og gi dem inspirasjon og troen på seg selv. ●

KONFERANSE I LÆRERNES HUS, 23. OG 24. SEPTEMBER 2025

Konferanse for videregående opplæring

Studie- og yrkesforberedt – ruster LK20 elevene våre godt nok for fremtiden?

Er du lærer eller leder i videregående opplæring? Utdanningsforbundet inviterer til gratis konferanse for våre medlemmer.

Kom og møt forskere som har evaluert de nye læreplanene og implementeringen av dem, og lærere som deler praksiseksempler på hvordan de jobber for å gjøre sine elever yrkes- og studieforberedt.

Konferansen avholdes i Lærernes hus i Oslo, men vil også bli strømmet. Vi sender lenke til strømming og opptak til alle påmeldte.

Velkommen til to inspirerende dager med variert program og faglig påfyll.

SAMORDNA OPPTAK**Flere og flere søker seg til fagskolene**

■ 15 196 personer har søkt en fagskoleutdanning gjennom Samordna opptak. Siden fagskolene ble med i Samordna opptak i 2020, har antallet søkere økt fra rundt 9 000 søkere til 15 000 i 2025. Som tidligere år er det flest søkere til teknologi- og helsefag. Svært mange har også satt utdanningen innen informasjonsteknologi og maritime fag opp som sitt førstevalg.

ØKT UTSTYRSPOTT**Milliondryss til mer praktisk skole**

■ 306 kommuner får i år 160 millioner kroner for å gjøre skolen mer praktisk og variert. Regjeringen har økt utstyrspoten fra 127 til 160 millioner kroner.

– Skal elevene lære mer og oppleve mestring, må undervisningen være motiverende og variert, sier kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap). Kommunene kan bruke midlene på å kjøpe inn utstyr til skolekjøkken, verksteder, laboratorier, medielabber, skolehager og uteskole.

Mange spennende prosjekter er allerede i gang. Skoler satser på dyrking av egne grønnsaker, oppgradering av uteområder, utvikling av moderne teknologi- verksteder og utrustning av skolebåter.

Målet er å gjøre skoledagen mer relevant og inspirerende for elevene, uansett fag. Tilskuddet fordeles etter elevtall, og alle kommuner får minimum 10 000 kroner.

FØRDE**RESULTATER FRA YRKES-NM 2025**

Under medaljeseremonien i Førde 3. april ble Norges beste unge fagarbeidere hedret. 306 deltakere fra hele landet konkurrerte i en rekke yrkesfag.

■ Gullvinnerne er: Kamilla Strømmen (persontransport), Thorbjørn Eide Bø (godstransport), Andreas Øvrum Rivrud (tømrer), Joachim Bjelland Birkeland (sveiser), Sander Bakkan Kolbjørnsrud (industrimekaniker), Henrik Solberg Bølgenhaugen (helsefagarbeider), Magnus Haugse (betongfaget), Teodor Kolstad Hella og Eirik Rød (automatisering), Oliver Skott Kløften (anleggsmaskinfører) og Jørgen Hansen-Sukke og Fabian Jakobsen Skatvedt (anleggsgartnerfaget).

Vinnerne var fra WorldSkills Norway, som arrangerer Yrkes-NM, arbeider for å løfte kvaliteten på norsk yrkesutdanning og motivere flere unge til å velge yrkesfaglig retning. Organisasjonen ble etablert i 1990 og er medlem av WorldSkills International, et globalt nettverk med over 80 medlemsland.

Vertsfylket Vestland stakk av med seieren i flere av fagene. Men også deltakere fra Vestfold, Rogaland, Agder, Buskerud og Innlandet sto på seierspallen.

Bak WorldSkills Norway står aktører som NHO, LO, YS, Utdanningsdirektoratet og KS. Sammen jobber de for å utvikle ferdigheter i verdensklasse og sikre at norske fagarbeidere er blant de beste internasjonalt. Fullstendig oversikt over alle medaljevinnere finnes på WorldSkills Norways nettsider.

Neste yrkes-NM legges til Siddis Center i Stavanger i Rogaland i 2028.

KUNSTIG INTELLIGENS

Videreutdanning i digitale verktøy

■ Haldor Hove fra Stryn underviser i lette kjøretøy, arbeidsmaskiner og matematikk på videregående. Nå tar han videreutdanning i digitale verktøy og tilpasset opplæring, melder nettstedet til Institutt for yrkesfaglærerutdanning ved OsloMet.

Hove sier han opplever at bruken av KI-verktøy og nye arbeidsformer skaper tryggere og mer motiverte elever. På industri- og teknologifag bruker de prateroboter fra NDLA som dialogpartnere i oppgaver. Hove ser også stort potensial i videovurdering som metode for individuell oppfølging. Han mener at KI kan være et godt supplement i yrkesfag, der praktisk utførelse og refleksjon er viktig.

NYTT SENTER

Leder for næringsklyngen iKuben får ny jobb

Konrad Lillevevang skal lede det nye nasjonale senteret for yrkesfaglige utdanninger i Molde, etablert av Utdanningsdirektoratet.

■ Senteret skal bidra til å styrke fag- og yrkesopplæringen og sørge for at utdanningene møter samfunnets og arbeidslivets behov.

Lillevevang har bakgrunn fra offentlig og privat sektor og kommer fra jobben som daglig leder i næringsklyngen NCE iKuben.

– Å utdanne flere fagarbeidere er avgjørende for å møte fremtidens utfordringer, sier han.

Senteret åpner i august i år og skal være i normal drift fra neste år.

Lillevevang begynner i stillingen under Arendalsuka 2025, der han skal delta i et felles arrangement mellom LO, NHO og Utdanningsdirektoratet om det nye nasjonale senteret for yrkesfag.

Konrad Lillevevang.
Foto: Tone Molnes

FRAFALL

Litt over 3 av 100 sluttet

3,6 prosent av alle elever i videregående opplæring sluttet i løpet av skoleåret 2023–24, viser statistikk fra Utdanningsdirektoratet.

FORESLÅR PRØVEPROSJEKT

Ap vil gi yrkesfagelever gratis førerkort

■ Arbeiderpartiet foreslår et nasjonalt prøveprosjekt som gir yrkesfagelever gratis førerkort. Det er AUF som fikk igjennom forslaget på partiets landsmøte.

I første omgang vil de at elever som er kvalifisert for lærekontrakt, skal få dekket halvparten av kostnadene til kjøreopplæring for førerkort klasse B. Prosjektet skal evalueres og gradvis utvides til å dekke hele førerkortet.

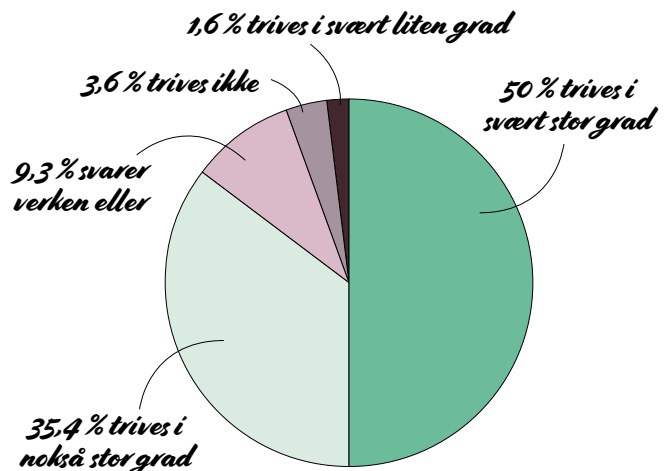
Formålet er å øke motivasjonen og bidra til flere fagbrev. AUF-leder Gaute Skjervø understreker at mange unge på bygda, spesielt yrkesfagelever, trenger bil for å komme seg fram.

– De fleste som tar lappen fra 18 år, er folk som bor utenfor storbyene, hvor færre tar lappen med én gang. Og mange av dem tar yrkesfag, de er overrepresentert. Det er unge som trenger bil for å komme fram, sa AUF-leder Gaute Skjervø til VG i forkant av landsmøtet.

LÆRLINGER TRIVES PÅ ARBEIDSPLASSEN

50 prosent av norske lærlinger sier de i svært stor grad trives på arbeidssstedet. Samtidig sier 35,4 prosent at de trives i nokså stor grad. Altså har mer enn åtte av ti lærlinger det bra på jobben.

SKOLEFLINK?

Da er det delte meninger om du passer på yrkesfag

Tre av ti skoleledere sier de fortsatt hører at flinke elever får råd om å droppe yrkesfag. Men andre sier holdningen er i endring – og i flere fylker velger de skoleflinke nettopp yrkesfag.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Du som har så gode karakterer, kan jo ikke gå yrkesfag. Dette er påstanden rektorer på mange videregående skoler med yrkesfag, absolutt ikke vil høre.

Likevel hører de den, bekrefter blant andre Anne Johanne Hatlinghus overfor Yrke.

Hun er rektor på Mære landbruksskole i Trøndelag, tidligere avdelingsleder på Levanger videregående skole. Om påstanden hun har hørt flere ganger, sier hun:

– Den viser mangel på kunnskap og merkelige holdninger. Det er like viktig med flinke folk på yrkesfag som på studiespesialisering.

HAR DU HØRT?

Yrke har kontaktet samtlige av landets offentlige videregående skoler. Alle har fått spørsmålet: **Har du i løpet av de siste fem årene hørt om at elever på ungdomsskolen har fått råd om ikke å søke yrkesfag fordi de har for gode karakterer?**

76 skoler har svart. Totalt 22 av disse skolene sier de har hørt om slike tilfeller de siste fem årene.

– Jeg hører dette hvert eneste år. Elever som kommer fra grunnskolen, har blitt frarådet å søke yrkesfag siden de har «for gode» karakterer, svarer avdelingsleder på yrkesfag på Kirkenes videregående skole, Bjørn Tore Andersen.

REKTOR ANNE JOHANNE HATLINGHUS: – Det er like viktig med flinke folk på yrkesfag som på studiespesialisering.

REKTOR SYLVI BERG: – Det har vært sagt åpenlyst at hvis ungdommene har gode karakterer, bør de velge studiespesialisering.

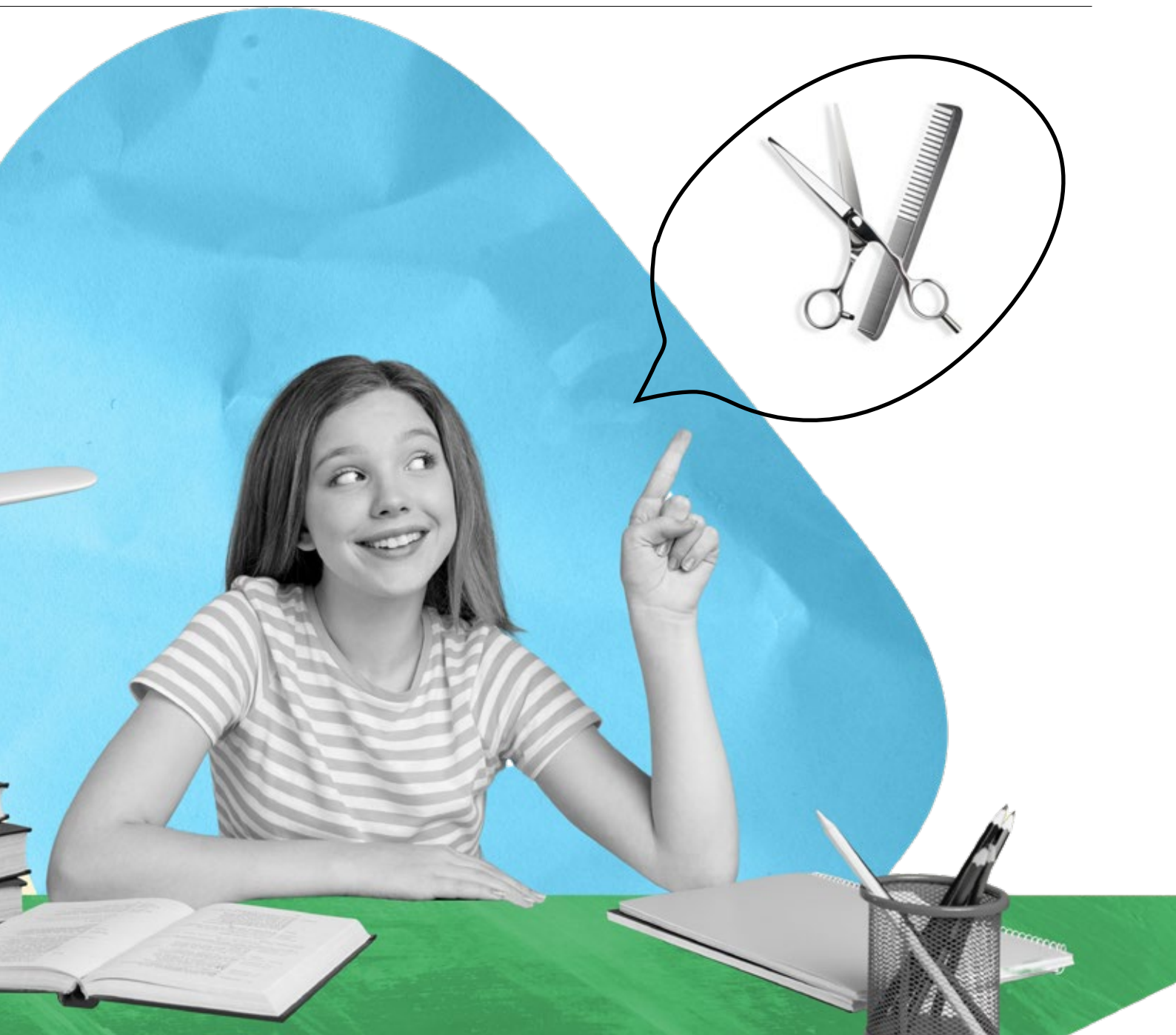

– Ja, opptil flere ganger! Også fra foreldre som har vært på foreldremøter i grunnskolen. Det har vært sagt åpenlyst at hvis ungdommene har gode karakterer, bør de velge studiespesialisering, sier rektor Sylvi Berg ved Stangnes Rå videregående skole i Troms.

Også Inge Holm, rektor ved Hadsel videregående i Nordland, er tydelig:

70 ÅR Neste år fyller Yrke 70 år, og det kommer vi til å markere. Vi har tyvstartet litt, med spalten *De gikk foran* – som er et intervju med en Yrke-veteran.

SKOLENE Yrke vil besøke flest mulig skoler rundt om i hele landet. I denne utgaven har vi vært i flere fylker. Vil du ha besøk? Du kan alltid kontakte oss.

– Ja, det har jeg hørt mange ganger. Men det er andre og tredje hånds info. Det går stort sett på at flinke elever i grunnskolen er «for flinke» til å velge yrkesfag.

– Vi hører tilfeller hvert skoleår. Det er høyt presterende elever som ungdomsskolens rådgivere tenker burde ha søkt studieforberedende, sier Marit Bjerkestrand, rektor i Møre og Romsdal.

– Vi får også elever på byggfag og restaurant- og matfag som er veldig svake, og det gjør at lære-bedrifter sier nei. Mange av de sterke søkerne blir skyflet over til studiespesialisering, sier Bjørn Tore Andersen, avdelingsleder i Kirkenes.

FOR FLINK TIL Å BLI MEKANIKER

Yrke har skrevet flere artikler om elever som er →

SAKEN for god for yrkesfag?

BLE FRARÅDET YRKESFAG: I forrige utgave skrev vi om lærlingen Ayat Saeid som ble anbefalt å velge studiespesialisering.

blitt rådet bort fra yrkesfag. I forrige utgave skrev vi om lærlingen Ayat Saeid som ble anbefalt å velge studiespesialisering av rådgiver på ungdomsskolen.

– Hadde jeg vært så smart som rådgiveren ville ha det til, hadde jeg ikke fulgt det rådet. Men som flink pike gjorde jeg selvsagt det, sa Ayat (25) til Yrke.

Dermed ble veien til fagbrevet lengre enn den hadde trengt å være, og hun ble voksenlærling i bilfaget.

FOR FLINK TIL Å BLI KOKK

I denne utgaven har vi intervjuet stjernekokken Trond Moi. Til han ble det sagt at han var for flink til yrkesfag. Men han trosset rådet og valgte kokke-drømmen, noe som i hvert fall ikke har virket dumt med tanke på senere meritter både på kjøkkenet og i restaurantverden.

Men er rådet unge Trond Moi fikk avleggs – noe som hører fortiden til?

– Ja, svarer noen av rektorene og rådgiverne Yrke har kontaktet om dette spørsmålet.

“Nå blir skoleflinke jenter ofte rådet til studiespesialisering, de andre til helse og sosial. Dette bidrar bare til å bygge oppunder et kjønnsdelt yrkessamfunn.

AYAT SAEID (25)

RÅDGIVER: Heidi Helland er rådgiver på Sandnes videregående i Rogaland. Hun forteller om blant andre flinke jenter som blir rådet til studiespesialisering, men som kanskje kunne oppnådd samme resultat med helse- og oppvekstfag og påbygg.
Foto: Privat

Eksempler skolelederne forteller om:

Bjørn Tore Andersen, avdelingsleder Kirkenes videregående:

– Jeg traff en elev for et par år siden da de videregående skolene i Finnmark hadde felles planleggingsdag. Hun gikk første året på elektro, og jeg spurte hvorfor hun hadde valgt elektro. Hun hadde flere familiemedlemmer som jobbet som elektrikere og hadde lyst å få seg en praktisk utdanning. Likevel var hun blitt frarådet å søke yrkesfag siden hun hadde gode karakterer med seg fra ungdomsskolen.

Bjørn Tore Andersen er avdelingsleder på yrkesfag ved Kirkenes vgs.

Rådgiver Torhild Njerne Ness, Flekkefjord videregående

– Jeg har hørt ungdomsskolerådgivere som sier til foreldre på foreldremøte at om elevene liker skole og teori, er det også bra å gå studiespesialisering.

– Nei, dessverre ikke, svarer andre som forteller at holdningen lever i beste velgående.

BLITT BEDRE

– Dette er en kjent problemstilling. Uten at jeg kan tallfeste det, opplever vi dette er blitt noe bedre over de siste fem årene, sier Kjell Ove Hauge, rektor på Kuben i Oslo, en av landets største på yrkesfag.

Han viser til jubileumsboken Kuben nylig ga ut, hvor to tidligere Kuben-profiler, Ragni Flagstad og Rene Ullrich, ga et bilde av hvordan situasjonen har vært:

– Gjengangere elever sier til oss om råd de →

HVA SVARTE SKOLENE?

Har du i løpet av de siste fem årene hørt om at elever på ungdomsskolen har fått råd om ikke å søke yrkesfag fordi de har for gode karakterer?

Svar fra 76 videregående skoler:

- 22 sier de har hørt om at ungdom med gode karakterer rådes bort fra yrkesfag
- 44 sier nei, dette er ikke lenger et problem
- 10 er usikre. Blant disse er det flere som sier de har hørt rykter om det, men ikke har førstehåndskjenning

FYLKER MED FLEST SOM SIER DE HAR HØRT DET:

- Innlandet, Troms, Finnmark, Oslo og Møre og Romsdal er blant dem.

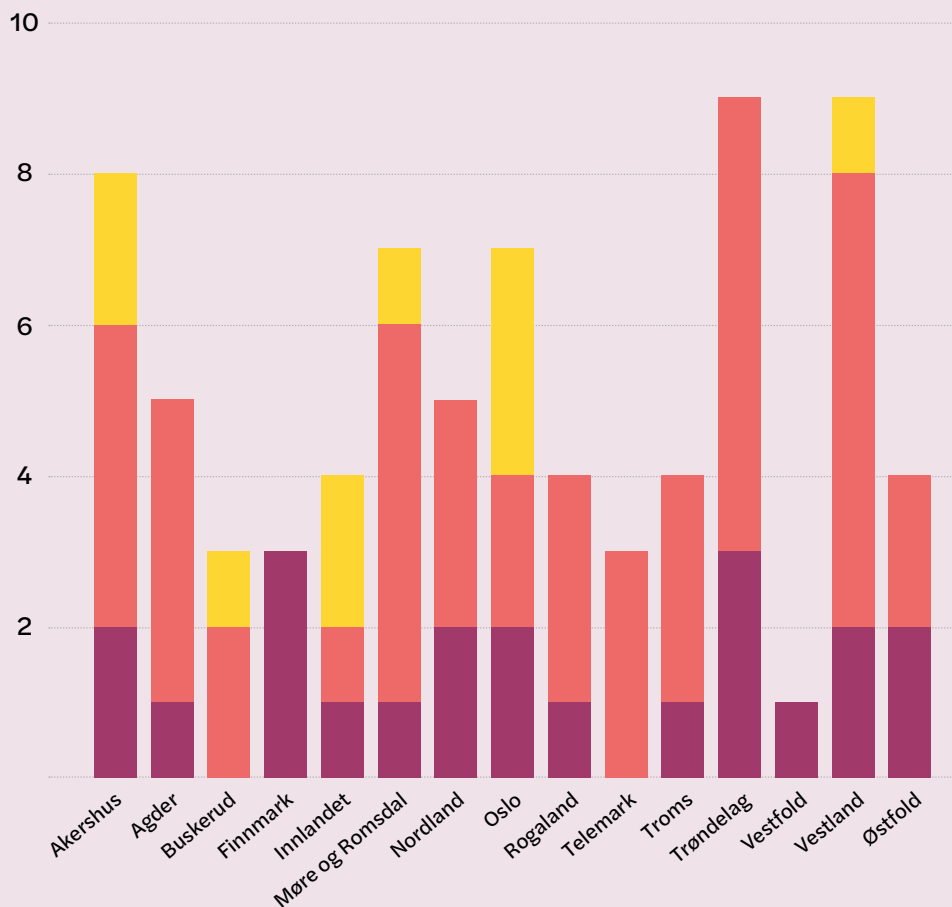
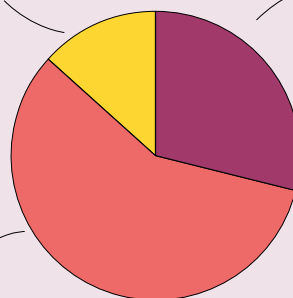
FYLKER HVOR FLERTALLET SIER NEI:

- Rogaland, Nordland, Vestfold og Telemark og Vestland.

13,1 % er usikre

29 % av skolene svarer ja

57,9 % av skolene svarer nei

Slik fordeler svarene seg blant fylkene

- Ja
- Nei
- Usikker/Vet ikke

OPPSUMMERT:

- Flere fylker som Rogaland, Vestland, Telemark og Nordland peker på en holdningsendring og at dette i stor grad tilhører fortiden.
- I Oslo og Trøndelag er bildet mer delt, med tydelige bekreftelser på at slike råd fortsatt gis – men også flere som sier det har endret seg.
- I Finnmark er det sterkest bekreftet at flinke elever fortsatt frarådes yrkesfag.

Eksempler skolelederne forteller om:

Anne Lise Kirkholt, rektor Meldal vgs.

– Yrkesfag gir en solid base/grunnlag for en fleksibel yrkeskarriere og med dagens rett til rekvalifisering kan man endre retning ettersom livet krever endringer. Det er godt dokumentert at mange større entreprenører foretrekker kandidater til sine mellomlederstillinger og ingeniørstillinger som har en praktisk yrkesfaglig bakgrunn. Mulighetene er mange med påbygg til studiekompetanse, forkurs til ingeniørutdanning, rekvalifisering og ikke minst fagskole.

Heidi Helland, rådgiver Sandnes vgs.

– Det forekommer nok dessverre. Senest for tre uker siden fortalte en vg3-elev at hun på ungdomsskolen ble «tvunget» til studiespesialisering på grunn av supergode karakterer. Hun opplever at hun har stresset i tre år for å få gode karakterer. Hun tenker: «Har jeg stresset unødvendig? Kunne jeg kost meg på helse og omsorg i stedet?»

Kathrine Bangsund Green, rådgiver Vadsø vgs.

– Angående yrkesfag og ungdomsskoleelever så møter jeg årlig elever som har fått råd av voksne til å velge studiespesialisering fordi dette vil gi de flere valgmuligheter. Dette kan være foreldre, lærere og rådgivere. I alle våre møter med elever, lærere/rådgivere ved ungdomsskoler diskuterer vi de mulighetene yrkesfag vil gi og at det ikke er høye/lave karakterer som skal være veivisende ved valg av utdanningsprogram.

– Det kan virke som det har blitt større forståelse for yrkesfagets plass i samfunnet de siste årene, men det er viktig å fortsette arbeidet med å fremme yrkesfag som likestilt med studiespesialisering.

GAMMELT TANKEGODS: Rektor Anne Lise Kirkholt ved Meldal videregående skole i Trøndelag, sier det er gammelt tankegods å anbefale de skoleflinke elevene bort fra yrkesfag. Hun sier det heldigvis blir mer vanlig at rådgiverne går bort fra å gi slike råd. Foto: Privat

“Rådgiverne prøvde å få meg vekk fra dette (yrkesfag red. anm.), for jeg hadde så veldig gode karakterer. De følte det var helt meningsløst at jeg skulle gå på kokkeskolen når jeg kunne gjøre noe annet med de karakterene jeg hadde.

TROND MOI

har fått, er: «Du som er så god i realfagene må satse på å bli ingeniør» eller «Du som er så god på språk bør jo velge et fag på universitet».

Hauge mener likevel at situasjonen er blitt mye bedre.

– Som sagt mener jeg at vi ser en positiv utvikling. Håpet er jo at grunnskoleopplæringen skal bli mer praktisk og på den måten la elevene bli kjent med egne evner, og introdusere de til de mer praktiske yrkene også, sier Kjell Ove Hauge.

Flere av rektorene og rådgiverne deler Kuben-rektorens syn. Holdningen er på vei ut. Hele 44 svarer nei på spørsmålet om de har hørt om flinke elever som blir rådet bort fra yrkesfag.

DEN TIDEN ER FORBI

– Nei, den tid er forbi i vårt område, sier rektor Hermod Håtteit ved Bamble videregående skole i Telemark.

– Jeg tror det er en seiglivet myte at flinke elever får råd om å ikke søke yrkesfag. Jeg har tiltro til at rådgivere på ungdomsskolen sitter med en helt annen forståelse av dette nå. Det var nok sånn tidligere, men det tror jeg hører til sjeldenhetene nå,

sier rektor Hanne Merete Hageby ved Drammen videregående skole til Yrke.

– Dette har vært tema tidligere, men ikke de siste fem årene, svarer rektor Torkild Svorkmo-Lundberg ved Oppdal videregående skole i Trøndelag.

– Heldigvis har vi ikke fått melding om at elever har fått slike råd, sier rektor Erland Sandvik ved Gausdal videregående skole i Innlandet.

– Vi er en liten skole, og ser at vi må si nei til elever med lavest poengsum fordi søkingen til yrkesfag er så stor. Yrkesfag har blitt for populært, sier Siv Reidun Eide, rektor ved Vest-Telemark videregående skule.

HØRT, MEN LIKEVEL USIKRE

En tredje gruppe skoleledere har hørt om tilfeller, men mener det er veldig sjeldent.

– Vi har hørt elever si «jeg valgte studiespesialisering fordi jeg hadde gode karakterer». Noen har opplevd at foresatte eller rådgiver sa det, sier rådgiver Frank Dønåsen ved Malakoff videregående i Østfold.

– I løpet av de siste fem årene har vi hørt om

ØST I FINNMARK: Kathrine Bangsund Green er karriererådgiver på Vadsø videregående skole, helt øst i Finnmark. Hun opplever årlig å møte ungdommer som har fått råd av voksne om å velge studiespesialisering fordi det blir sagt at dette gir ungdommen større muligheter. Foto: Privat

elever, dog veldig få, som har endt opp med å søke et studieforberedende utdanningsprogram istedenfor et yrkesfaglig løp. Dette fordi elevene er teoristerke, fikk gode karakterer på ungdomsskolen og at de mestret teorifagene så godt at de ble anbefalt å søke et studieforberedende løp. Understreker at dette er noe vi sjeldent møter, sier Renate Dancke, lederen for elevtjenesten ved Ski videregående skole i Akershus.

POLITIKERE

Også flere politikere har vært opptatt av problemstillingen. Da Erna Solberg (H) var statsminister i 2012, reagerte hun for eksempel kraftig etter at 19 år gamle Mari Gladberg sto fram og fortalte at hun var blitt fortalt at hun var for smart for yrkesfag. Mari var da lærling i skogbruket.

«Jeg blir opprørt når jeg hører historier om at det fortsatt blir sagt at yrkesfag ikke er for de skoleflinke, at de skoleflinke heller bør velge studiespesialisering. For noe tull!», skrev hun på sin Facebook-side.

Men i topp-politikken er det få fra yrkesfag. Yrke har tidligere dokumentert at de fleste politikere har en utdanning som startet på studieforberedende. Den saken kan du lese på utdanningsnytt.no. ●

ANNONSE

Yrke
1,7 k følgere • Følger 46

Melding Følger Søk

Innlegg Om Omtaler Anmeldelser Følgere Bilder Flere

Bli med og følg oss du også!
@facebook.com/tidsskriftetyrke

REKTOR PÅ SOGNDAL VGS

Trenger flere jenter på yrkesfag

Flere veldig flinke elever velger yrkesfag på Sogndal videregående skole. Men få av dem er jenter. Rektor ønsker seg også flere flinke jenter til yrkesfagene.

TEKST OG BILDE **KARI KLØVSTAD**

Skolen vår er veldig kjønnsdelt, og dette er krevende. Jeg skulle blant annet ønske at vi kunne få en del av de flinkeste jentene til å søke seg til elektro og datateknologi, sier rektor Jorunn Felde til Yrke.

Hun mener det høyner kvaliteten på yrkesfag at flere skoleflinke elever søker seg dit.

Samtidig ser hun en klar kjønnsdeling. Yrkesfag er på mange måter guttenes arena, mens jentene dominerer på studieforberedende. Der er det få gutter igjen, sier rektor.

FØRSTEVALG

Det er stor forskjell på Sogn og de store byene. Ved Sogndal videregående skole har flertallet yrkesfag som sitt førstevalg, samtidig som statistikken viser at over 90 prosent av elevene på skolen fullfører med ståkarakterer.

Spørsmålet mange har stilt seg er hvorfor regionen ligger så høyt på denne skalaen når utdanningsnivået her er lavere enn i store deler av landet?

Jorunn Felde har denne forklaringen:

– Skole blir sett på som viktig. Det er en del av kulturen her, uavhengig av bakgrunnen til foreldrene. Jeg tror også vi ser at regjeringens satsing på yrkesfag virker.

GUTTENE GRIPER MULIGHETEN

Det finnes mange små og store arbeidsplasser som trenger ansatte, og særlig guttene griper mulighetene innen yrkesfag. Springbrettet er et fagbrev og så fortsetter de gjerne til fagskoler eller ingeniørutdanning etter hvert.

– Da har de erfaring i faget, og er enkle å få inn i produksjonen i en bedrift, sier Jorunn Felde.

Ved skolen er hun rektor for rundt 750 elever, som kommer fra Sogndal og mange av kommunene rundt. De er fordelt på åtte utdanningsprogram, og det er rundt 130 ansatte ved skolen.

Både elektro og datateknologi, bygg- og anleggsteknikk og teknologi og industrifag (TIF) er populært, og det er ikke uvanlig å ta flere fagbrev.

VELDIG KJØNNSDELT

Det er få gutter igjen på studieforberedende på Sogndal vgs. og de som er der, velger ofte realfag, i motsetning til det store flertallet av jenter.

– *Hvordan skal dere få til en endring?*

– Jeg tror vi må begynne helt ned i grunnskolen, jobbe systematisk og vise mulighetene som finnes. På helse har vi et stort flertall jenter, så «Menn i helse» har jobb inn i evigheten.

Jorunn Felde har ikke gått det samme løpet som flertallet av rektorer, og hun hadde liten erfaring med å jobbe i skolen da hun begynte i stillingen for fem år siden. Selv beskriver hun seg om ei upraktisk odelsjente fra Nordfjord som har studert engelsk, juss, administrasjonsvitenskap og tatt master i ledelse og pedagogisk praktisk utdanning (PPU).

“Jeg skulle blant annet ønske at vi kunne få en del av de flinkeste jentene til å søke seg til elektro og datateknologi.

I yrkeslivet har Jorunn Felde blant annet vært personalsjef hos Statens vegvesen region Vest i Leikanger og administrasjonssjef hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Før hun kom til Sogndal vgs. var hun organisasjons- og administrasjonsdirektør da de to vestlandsfylkene slo seg sammen.

– Så fikk jeg lyst til å prøve noe annet. Jeg er ikke rektoren med den tunge skolebakgrunnen, men jeg tror jeg kan se andre løsninger, og jeg kan støtte meg på faglig dyktige folk rundt meg. Min viktigste oppgave er å sikre en god skole i Sogn, sier rektoren.

AKTIVT NÆRINGS LIV

Mens mange bransjer rundt om i landet har kjent på nedgangstider og liten aktivitet, er det fortsatt stort behov for arbeidskraft i vestlandsregionen.

– Konjunktursvingningene kommer senere hit, og det gjenstår å se om vi blir rammet.

Felde erfarer at det er behov for folk i de tradisjonelle håndverksyrkene, pluss helsefag og salg, service og reiseliv.

Rektoren har et satsingsområde på skolen hun er opptatt av.

ERFAREN: Rektor Jorunn Felde har lang ledererfaring og nå er det skole som gjelder.

– Vi må ta vurderingsforskriftene på alvor, slik at vi bruker flere og mer varierte former. Det er ikke bare prøver som skal telle. Elevene må kobles på, og vi må sørge for at de er mer aktive i undervisningen

– *Hva ville du selv ha valgt, hvis du skulle ha hatt et yrkesfag?*

Jorunn Felde tenker seg litt om.

– Bygg eller elektro, for det hadde vært kjempemoro å skape noe. Og så jeg hvor fine lyslukter TIF-elevene laget til jul, så det er mange muligheter.

HØYERE LØNN

Næringslivet i regionen går godt, og dette har også gjort det vanskeligere å skaffe yrkesfaglærere.

– Det er så mange jobber å velge i at jeg tror vi må få lov til å friste med høyere lønn. Ellers kommer vi dit at vi ikke kan starte opp klasser, sier rektor Jorunn Felde.

Når enkelte elever begynner å vegre i ungdomsskolealder, har rektoren en enkel beskjed.

«Vil du bli rik, må du fullføre skolen!» ●

ANNONSE

Bestill annonser for 2025

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **12. februar** / 14. mars
- 2 **23. april** / 23. mai
- 3 **27. august** / 26. september
- 4 **12. november** / 12. desember

Visste du at
annonser hos
oss sees av
16 000 lesere?

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 92 83 68 30

[utdanningsnytt.no/
annonser](https://utdanningsnytt.no/annonser)

Fremtidens dronepiloter løftes av lokalt næringsliv

På Sola får droneelevene verdifull praksis gjennom oppdrag for lokalt næringsliv.

TEKST KJETIL S. GRØNNESTAD FOTO ALF BERGIN

Daglig leder for Happy Bike Sykkel & Verksted på Åsen i Stavanger ville lage en reklamefilm og kontaktet skolen.
– Jeg ønsket en reklamefilm som viser hvor vi ligger, sier Sondre Tengesdal til Yrke.

Med hjelp fra elever på vg2 drone på Sola videregående skole blir filmen laget som gjør sykkelverkstedet mer synlig.

REELLE SMÅOPPDRAG

Øvingsoppdraget, der elevene flyr små droner og filmer over og rundt sykkelverkstedet, har faglærer Thomas André Olsen skaffet. Tidligere jobbet han i et droneselskap, men da de nedbemannet, byttet han over til undervisning i operasjon og sikkerhet da Sola vgs. opprettet dronestudiet høsten 2023.

– Jeg har jobbet med droner i 15 år og har et stort kontaktnett fra dronebransjen slik at vi kan tilby elevene små øvingsoppdrag og lærlingplasser der, sier han.

Oppdrag, som for dette sykkelverkstedet, handler ikke om konkurransevridding med gratis arbeidskraft, men at næringslivet hjelper skolen med reelle læringssituasjoner.

– Vi har basert vår dronefaglinje på et tett samarbeid med dronenæringen og det lokale næringslivet. Dette ser vi på som svært viktig, og noe vi er svært takknemlige for. Vi går ingen i næringen, snarere det motsatte. Besøk fra våre elever gir bedriftene nyttig erfaring i hva droner kan brukes til, sier Asle Furumo, rektor ved Sola videregående til Yrke.

ØNSKET AV NÆRINGSLIVET

Stavangerregionen har flere bedrifter som driver med droner, noe som var avgjørende for opprettelsen av vg2 drone.

– Dette var ønsket av bedrifter i dronebransjen og av Rogaland fylkeskommune. En viktig grunn til at dette ble lagt til Sola, var vår landslinje for flyfag, forteller Arnstein Even Brekk, avdelingsleder for elektro og teknologi- og industrifag (TIF).

Men selv om flyfag og dronefag tilsynelatende er nært

beslektet, har det så langt vært færre synergieffekter enn skolens ledelse så for seg. Det skyldes ikke bare at flyfag holder til i en hangar ved flyplassen, mens dronefag har undervisningslokaler på skolen og et øvelsesfelt i Sandnes. De to fagene er også underlagt ulike regelverk.

– Dronefag er styrt etter kompetansemål satt av Udir, mens flyfag styres både etter Udirs kompetansemål og krav fra EASA, forklarer Furumo.

EASA står for European Union

Aviation Safety Agency.

Dessuten er flyfag et veletablert fagområde som utdanner flymekanikere, mens dronefaget er ungt og utdanner (drone)piloter. Rektoren håper likevel på økt samarbeid mellom de to linjene.

LOKALE LÆREPLASSER

Kun seks skoler tilbyr dronefag i Norge. Det til tross reklamerer ikke Sola vgs. for tilbudet utenfor Rogaland siden vg2 drone ikke er en landslinje. Tilbudet har 15 skoleplasser. De fleste av de 14 elevene, én har sluttet, er lokale, med unntak av noen fra Dalane og Vestfold.

Lokale elever fordrer lokale læreplasser. Utenom Thomas André Olsens nettverk samarbeider skolen med et opplæringskontor som kan by på relevante læreplasser.

– Vi har knyttet oss til Opplæringskontoret for offshorefag. Dronebransjen er fortsatt under utvikling. Opplæ-

Vg2 drone tilbys på seks skoler

- Bjørnholt vgs. (Oslo)
- Hønefoss vgs. (Buskerud)
- Glemmen vgs. (Østfold)
- Sola vgs. (Rogaland)
- Johan Bojer vgs. (Trøndelag)
- Andøy vgs. (Nordland)

MÅ FØLGES NØYE: Erlend Bø følger dronens bevegelser der den filmer lokalene til sykkelverkstedet.

ringskontoret gjør en god jobb med å verifisere bedriftene for oss, sier Brekk.

FINN FAGKOMPETANSE

Nærheten til lokale dronebedrifter er viktig som rekrutteringsbase for fagpersonale som kan undervise og veilede

“ Jeg likte å fly drone fra før. Dette var et nytt fag, og jeg syntes det så interessant ut.

DANIEL HANSEN, ELEV VG2 DRONE

SNART I LUFTA: Erlend Bø (t.v.) og Daniel Hansen klargjør en drone for flyging.

LASTES OPP: Etter endt øvelsesflyging lastes filmen opp. Her sitter Isander Birkeli Kvilhaug (t.v.), Thomas Leus og Bernhard Valand konsentrert over dataskjermene.

for innkjøp av utstyr. For en velutstyrt dronelinja koster penger.

– Vi på skolen kunne ikke kjøpt inn utstyret som trengs til droneutdanningen. Vi er avhengige av folk med fagkompetanse, som vet hva vi trenger, sier Furumo.

Mye utstyr, inkludert byggesett for små standarddroner, er donert av lokalt næringsliv.

Likevel er linja dyr i drift. For å dele kostnadene mener Olsen at innkjøp av kostbart materiell burde blitt koordinert mellom flere skoler. Ikke minst de store dronene på opptil 25 kilo.

– Kanskje har vi bruk for dronen bare én måned i →

SLIK GJØR VI DET HER

EGET DRONEROM: I dronerommet kan elevene simulere droneflyging. Her jobber Eric Aleksander Johansen (t.v.) og Gabriel Sigbjørnsen sammen.

MÅ KUNNE LODDE:

Elevene lærer å bygge og vedlikeholde droner. Her øver Nicolay Lilledal seg på å lodde, noe han må beherske skal han kunne bygge sin egen drone.

SKAL FILME: Faglærer Thomas André Olsen (t.h.) lener seg på et stort kontaktnett når han skal skaffe droneelevene øvingsoppgaver. Sondre Tengedal fra Happy Bike Sykkel & Verksted har bestilt en filmsnutt for bruk på sosiale medier.

TRENGER SAMARBEID: Ifølge rektor Asle Furumo og avdelingsleder for EL og TIP Arnstein Even Brekk er samarbeid med lokalt næringsliv og dronebransje en forutsetning for at det skal være mulig å tilby droneutdanning.

året. Dette er dyrt utstyr. Jeg har foreslått at vi burde kunne byttelåne skolene imellom, men det virker vanskelig å få til, sier Olsen.

UTFORDRENDE OVERGANG

Faglæreren uten pedagogisk bakgrunn fikk en brå overgang fra privat næringsliv til skoleverket. Ikke minst da

TIPS FRA SOLA FOR VELLYKKET DRONESATSING

- ▶ Tilbudet må etableres der det finnes en lokal dronenæring.
- ▶ Samarbeid med et opplæringskontor som kan verifisere bedrifter for dronelæringer.
- ▶ Ansett kompetent fagpersonale.
- ▶ Bruk det kompetente fagpersonalet ved innkjøp av utstyr til dronelinja.

han skulle håndtere en elevmasse som spenner fra de toppmotiverte til de umotiverte.

– Det er utfordrende at det er et så stort spenn i klassen, sier Olsen.

Dette er ikke unikt for vg2 drone, for ifølge rektor Furumo rekrutteres nesten alle lærerne på yrkesfag utenfra av fagfolk uten tidligere undervisningserfaring.

– Det er ikke tvil om at overgangen til læreryrket kan være utfordrende. Hvis mulig prøver vi å gi en opplæringsperiode før de settes til selvstendig undervisning. For eksempel for flyfag ansetter vi i løpet av vinteren, for at lærerne skal være klare for skolestart i august. Det samme gjorde vi i forbindelse med oppstarten av dronefag, sier Furumo.

Skolens mentorordning skal sikre nyansatte ekstra-hjelp fra en rutinert kollega. Fagpersonalet ansettes også på vilkår om å gjennomføre et utdanningsløp i henhold til kontrakt.

– Vi ser at det ofte er mest hensiktsmessig at de starter

“ Vi har basert vår dronefaglinje på et tett samarbeid med dronenæringen og det lokale næringslivet.

ASLE FURUMO, REKTOR VED SOLA VGS

den pedagogiske utdanningen år to etter ansettelsen, fortsetter rektoren.

EGET DRONEROM

Elever fra vg1 elektro og datateknologi kan søke opptak til vg2 drone. Studiet har egne undervisningslokaliteter: et vindusløst og avlåst «dronerom» der droner, byggesett og annet dyrt utstyr er plassert, samt et ordinært klasserom.

Etter returen fra Happy Bike samles elevene rundt dataskjermene i dronerommet. Filmene deres lastes opp for videre bearbeiding. I klassen er Daniel Hansen og Erlend Bø i samarbeidet om dronefilmingen. Bø hadde ikke dronelinja som sitt førstevalg, men synes faget er greit, selv om det er vanskelig med mye teknikk og prosedyreskriving.

Klassekamerat Daniel Hansen, derimot, hadde dronefaget på topp.

– Jeg likte å fly drone fra før. Dette er et nytt fag, og jeg

syntes det så interessant ut. Jeg synes faget er bra, men det finnes ting som kan gjøres bedre, sier han.

Liksom dronebransjen er ung, er også vg2 drone på Sola vgs. ungt. Bare i sitt 2. skoleår. Rektor ser at faget fortsatt har rom for forbedring.

– Vi har allerede lagt om undervisningsløpet. Dette er tross alt et yrkesfag. Elevene vil ut og fly, så nå starter vi med praktisk flyging tidligere enn vi gjorde i starten, sier Furumo.

MYE PRAKSIS

Utenom å trene på diverse småoppdrag, øvelsesflyging på eget testområde, ha teori innendørs og bygge og reparere droner i dronerommet utplasseres elevene tre uker i en bedrift. Det er også tid til ekskursjon.

– Vi skal ei uke til Sirdalen og teste vinterflyving slik at elevene får kjenne hvordan utstyr og de selv fungerer under vinterforhold, sier Olsen. ●

Han har ADHD, dysleksi og autisme

Casper lar seg ikke stoppe av diagnoser

Casper (18) stortrives som lærling innen CNC-operatørfaget. Han takker foreldre og gode lærere for muligheten han har fått.

TEKST MERETE SILLESEN FOTO MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

KONGSBERG

Jeg er annerledes enn andre på min alder, og vet det godt selv. Der andre er rolige og fokuserte, er jeg litt overalt. Dårlig fornuft og sunn galskap passer meg, sier Casper André Wulfsberg og ler.

– Her på GKN Aerospace forholder jeg meg mest til fadderen min, Geir Hellem. Jeg liker ikke å være sammen med mange mennesker, og spiser stort sett matpakken min alene, fordi jeg ønsker det.

Casper forteller at arbeidsmiljøet er kjempebra. Alle er greie og inkluderende, og han føler seg bestandig velkommen til å være sammen med de andre. Det synes Casper er veldig hyggelig, selv om han stort sett holder seg for seg selv.

ALLE LÆRLINGER HAR EN FADDER

– Geir begynte som lærling i 1985, og har vært i firmaet i 40 år. Han jobber med fresing, og oppgaven hans er ikke bare å holde maskinen i gang, men også å utføre maskinvedlikehold. I tillegg har han ansvar for opplæring av lærlinger.

De jobber med fresing og bearbeider flymotorer. Når de bearbeider deler i maskinen, bruker de både hardmetall og keramikkverktøy. Den spesielle keramikken kan lage et høyt støynivå (innenfor kravene), derfor er det viktig med en rutinemessig, årlig sjekk.

Arbeidsklær, vernebriller og vernesko er påbudt for alle som oppholder seg i hallen, og ørepropper

og øreklokker blir mye brukt. GKN har cirka 400 ansatte og 15 lærlinger innen ulike fag.

– Alle lærlinger skal ha en fadder, som følger dem tett, og som de kan ta opp både faglige og andre utfordringer med. Fadderordningen gjør at vi som har vært i gamet en stund, kontinuerlig setter oss inn i alt det nye som skjer innen faget, i mitt tilfelle maskinering og CNC. Dessuten må jeg til enhver tid vite hvor Casper er, i tilfelle noe skulle

skje og vi må evakuere bygningen. Det er et stort ansvar, men veldig givende å være fadder, sier Geir, som ikke opplever spesielle utfordringer med Casper sammenlignet med andre lærlinger.

– Jeg sier til og med fra når jeg går på do, flirer Casper.

TRENGER TEORIEN I BUNNEN

Casper bor hjemme hos mamma og pappa, sammen med lillesøster på Kongsberg.

Det er ingen selvfølge at Casper nå har lappen og er på god vei til å få seg en utdanning. Han har diagnosene ADHD, dysleksi og autisme, og strever med å lese og skrive. Teori er derfor ingen favoritt. Allerede som barn

isolerte han seg, og takket nei når andre spurte om han ville være med og leke. En periode brukte han medisiner for å kunne fungere bedre med ADHD, men han følte han mistet mye av seg selv. Nå er han medisinfri, men har likevel mer kontroll over utfall han vet skyldes ADHD. →

CNC-operatør

CNC står for Computer Numerical Control

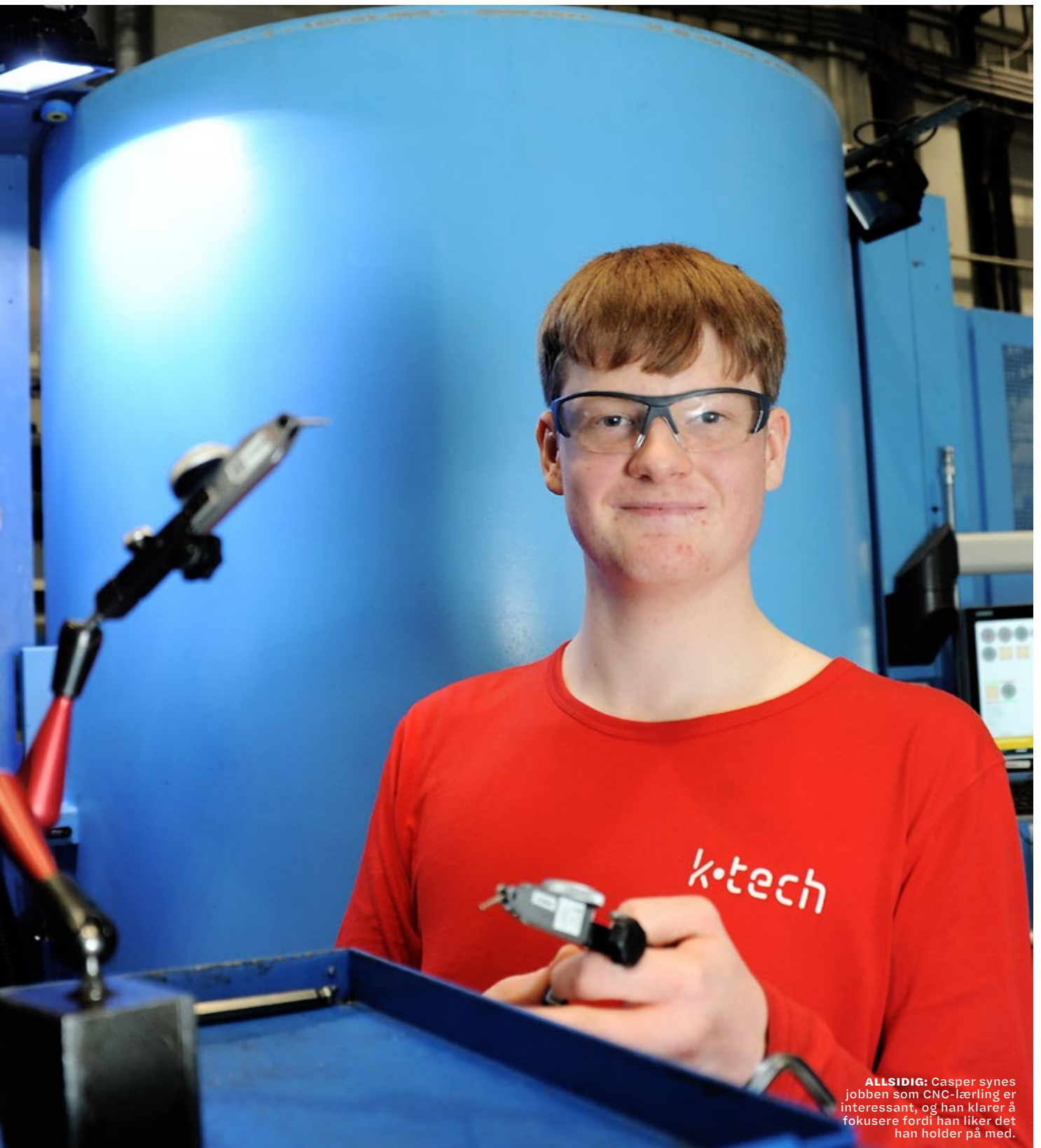
Programfag: CNC-maskineringsfag

Det beste med å være CNC-operatør: variasjonen og muligheten til små pauser, der han kan blåse ut ved for eksempel å gå rundt og snakke med seg selv.

Det verste med å være CNC-operatør: hvis maskinen han jobber i, går i stykker og han må vente på IT-reparatør. Han liker ikke å kjede seg.

“Der andre er rolige og fokuserte,
er jeg litt overalt. Dårlig fornuft og
sunn galskap passer meg.

ALLSIDIG: Casper synes jobben som CNC-lærling er interessant, og han klarer å fokusere fordi han liker det han holder på med.

VERKTØY: Casper har god kontroll på hvilke verktøy han trenger til de ulike oppgavene. Og lur er han på noe, er det bare å spørre Geir.

“Jeg lærer mest når jeg i jobb ser hvordan alt fungerer, og kan kople teorien på praktisk arbeid.

SMÅ PAUSER: Casper har diagnosene ADHD, dysleksi og autisme. Han har behov for egentid innimellom, og benytter seg av de naturlige småpausene som oppstår.

– Mamma og pappa har stått veldig på for meg, slik at jeg har fått nødvendig tilrettelegging for å komme meg gjennom barne- og ungdomsskolen. I tillegg har noen av lærerne virkelig sett meg og hjulpet meg, sier Casper, som syntes skolen var kjedelig, inntil han begynte på videregående.

– Det eneste jeg var interessert i, var å spille. Jeg ante ikke hva jeg skulle gjøre etter ungdomsskolen. Familiens menn har i tre generasjoner jobbet med ulike typer maskinering, og jeg oppdaget at CNC er det som interesserer meg mest. Jeg klarer å fokusere på arbeidsoppgavene fordi jeg liker dem, og fordi jeg har mulighet til å blåse ut litt i småpauser innimellom.

Casper har ingen problemer med tallforståelsen, og han er godt kjent med pc-språket. Selv om det ikke er CNC-operatøren som programmerer, må han kunne tolke programmet for å utføre arbeidet korrekt.

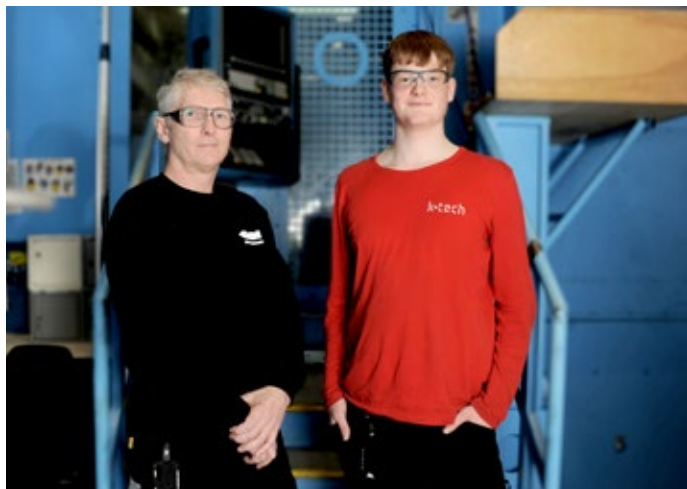
På vg1 gikk Casper teknologi og industrifag, på vg2 industriteknologi. Han håper å ta fagbrev sommeren 2026, slik at han kan spare til egen leilighet og hund.

– Jeg lærer mest når jeg i jobb ser hvordan alt fungerer, og kan kople teorien på praktisk arbeid, sier Casper.

– Jeg jobber åtte uker her på GKN, annenhver uke dag- og kveldsvakter, og åtte uker på K-tech, som ligger på samme industriområde. Sånn ruller det hele tiden.

GRUNDIG OPPLÆRING I K-TECH

Brede Abrahamsen i K-tech er Caspers faginstruktør. Han forteller at Kongsberg Technology Training Centre AS ble stiftet i 2008 av Kongsberg Defence & Aerospace, TechnipFMC og GKN Aerospace Norway. Selskapets hovedaktivitet er fagopplæring, og eierbedriftene har lærlingene i

Casper André Wulfsberg **LÆRLINGEN**

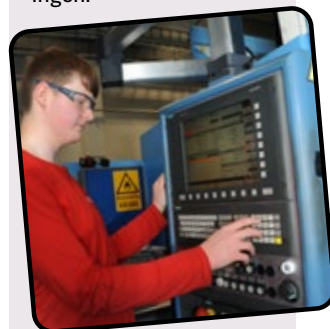
FADDERORDNING: Alle lærlinger skal ha en fadder, som følger dem tett, og som de kan ta opp både faglige og andre utfordringer med. Geir og Casper jobber tett sammen.

TRE KJAPPE

Hva hører du på? Har en stor spilleliste med variert musikk. Hører også på en D&D-podkast.

Hva ser du på? Youtube

Hvilket sosialt medium er du avhengig av?
Ingen.

TOLKER TALL: Casper strever med å lese og skrive, men har ingen problemer med tallforståelsen, og han er godt kjent med pc-språket.

opplæring i egne lokaler, i tillegg til i K-techs egne lokaler.

– Vi kjører i utgangspunktet samme opplegg på alle lærlinger, men har forskjellige tilnærmingmetoder til faget. Ulike lærlinger lærer best på forskjellig måte, og vi tilrettelegger slik at alle lærlinger skal få mest mulig kunnskap, sier Brede.

– Vi er bevisste på det samfunnsansvaret vi har, og ønsker å bidra på best mulig måte slik at

også personer med utfordringer skal få muligheten til å ta fagbrev og jobb, og dermed selv bidra i samfunnet.

Brede forteller at K-tech har alt fra enkle til svært avanserte maskiner. Opplæringen foregår parallelt med praktisk arbeid, og bygges gradvis opp i vanskelighetsgrad. Opplæring er hovedfokus, før produksjon.

– Slik kan vi utdanne de beste lærlingene, sier Brede. ●

ANNONSE

Les Yrke på Utdanningsnytt

utdanningsnytt.no/yrke

A photograph of three people in a shoe store. On the left, a young woman with light brown hair tied back, wearing a bright red hoodie, holds a white sneaker with yellow accents. In the center, a woman with long brown hair, wearing a pink cardigan over a dark top, smiles. On the right, a man with short grey hair, wearing a grey vest over a blue shirt, also smiles. They are standing in front of tall wooden shelves filled with numerous shoe boxes. The man is holding a small white card in his left hand. The overall atmosphere is warm and professional.

“Et opphold i et annet land gjør noe med elevene. Mange har aldri vært ute og reist tidligere, og de kjenner både på mestring og utvikling.

ERASMUS+-KOORDINATOR ARNSTEIN LIEN

NYE SKO: Karianne Mobekk går salg og reiseliv, og vi finner henne i skobutikkens «hjerter». Her viser hun lærerne Arnstein Lien og Judith Albers hvordan hun gjør klar nye sko som skal på plass i hyllene.

Oldenburg

Sju elever fra Lillehammer vgs. er på utplassering i Oldenburg i Tyskland

YRKE I TYSKLAND

UTVEKSLING GIR MULIGHETER:

Prøver seg som tyskere i tre uker

Akkurat nå er tryggheten på Lillehammer byttet ut med ukjente skoler og nye arbeidsplasser i Oldenburg. Når du er 17 år og på utveksling, må du ta ting som de kommer.

TEKST OG BILDE KARI KLØVSTAD

Aron og Helge låner sykler for å trække ut til tømmerfirmaet litt utenfor bysentrum. Derfra får de sitte på med andre ansatte når de kjører ut til ulike arbeidsplasser.

Joleen gleder seg til å jobbe i dyrebutikk, men får seg en real støkk første morgenen.

LIVREDD

En av oppgavene hennes er å fore edderkopper og reptiler. Hun er livredd slike skapninger. Men det ordner seg. Hun får en annen jobb der hun stortrives.

Yrke møter sju norske elever ute i bedrifter i Tyskland, besøker to store skoler med yrkesopplæring. →

TYSK-NORSK SAMARBEID: De norske og tyske lærerne som samarbeider om utveksling, møttes på BBS Wechloy. Det er fra venstre Maike Sass, Anne Beate Ytreøy, Arnstein Lien, Per Christian Moen, Antje Stutz, Sonja Trueper, Etta Mütz, Dorte Ellerbeck og Judith Albers.

“Elevene har så ulike bakgrunn at vi må satse på mer personlig undervisning

REKTOR GERT MORA MOTTA VED
BILDUNGSZENTRUM TEKNIK UND GESTALTUNG

VIKTIG KUNNSKAP: Tømrerelevene Aron Eliassen og Helge Scharp (til høyre) er denne dagen med ut for å isolere en enebolig. Faglærer Per Christian Moen (til venstre) får høre hva guttene har vært med på, og kan konstatere at mye ligner på det de gjør hjemme i Norge. Udo Harenbock er tømrerlærer ved Bildungszentrum Technik und Gestaltung.

Vi vil høre hvordan norske og tyske lærere legger opp utvekslingen.

Både de norske, og de tyske, har opparbeidet seg lang og god erfaring.

DEN TYSKE UTDANNINGSMODELLEN

Den tyske modellen for fag- og yrkesutdanning skiller seg vesentlig fra den norske. I Tyskland må du være ansatt i en bedrift før du kan søke skole, og elevene selv må finne en aktuell arbeidsplass. Innen mange fagområder spesialiserte du deg tidlig. Elevene har betaling under utdanningen, og den øker gradvis.

De tyske elevene er i hovedsak en dag på skole og fire dager i bedrift gjennom hele utdanningen. Når de er på skolen, har de både allmenn- og yrkesfag. Lengden på utdanningen varierer avhengig av fag. Noen går to år, andre opp mot fire.

LANG ERFARING

Lillehammer videregående skole har holdt på med internasjonale prosjekter lenge. I 2006 het dette Leonardo og var finansiert gjennom EU, og det var noen få elever fra Lillehammer som reiste ut.

Faglærer Arnstein Lien, som arbeider på salg, service og reiseliv, er også koordinator for det som har endret navn til Erasmus+. En oppgave han har hatt siden 2007.

EU-MIDLER

Midlene kommer fra EU, og du må søke støtte til prosjektene som det er ønsket å gjennomføre. Rundt om på skolene er det fortsatt mange som kvier seg for denne prosessen.

– Det er blitt lettere nå, sier Lien.

Lillehammer vgs. har en akkreditering som kan gis til dem som regelmessig ønsker å sende elever og lærere ut.

Mellom jul og påske er det en hektisk programperiode. Lillehammer vgs. skal ha 20 yrkesfagelever ute. En gruppe fra IKT servicefag, bilfag, byggfag, service og reiseliv skal til Oldenburg, elever fra mat- og restauranthandfag skal til Antwerpen, og en gruppe fra byggfag og salg, service og reiseliv skal til Barcelona, mens en gruppe fra informasjons- og medieteknologi reiser til Glasgow.

– Elevene reiser ut alene, og vi er avhengig av godt

REKLAMERER: Bertine Svendsgard (nærmest) og Joleen Wels i kontorfellesskapet der de er utplassert. Her lager de promoteringsmateriale for et arrangement. Arnstein Lien er innom for å høre hvordan jentene trives.

samarbeid og stabile praksisbedrifter i utlandet, sier Arnstein Lien. Han reiser for å besøke de unge midt i oppholdet og har ofte med en faglærer. Denne gangen er det Per Christian Moen fra vg2 tømrer.

De sju som er i Oldenburg, bor sammen i et lite hybelhus. Oldenburg er en skole- og universitetsby, og de er vant til ungdom som kommer og går.

GODT SAMARBEID

I Oldenburg er det flere store skoler som har yrkesfag. En av disse er BBS Wechloy med 3 200 elever, som tar seg av den merkantile opplæringen, og her hører også salg, service og reiseliv inn. En av de andre er Bildungszentrum Technik und Gestaltung, som har 4 000 elever fordelt på to undervisningssteder. Begge er partnerskoler til Lillehammer vgs.

Grunnen til at de kan ta imot så mange unge, er at elevene er ute i bedrift store deler av tiden.

Lillehammer har flere tyske lærere de har samarbeidet med over lang tid, og noe som forenkler utvekslingen. To av dem er Judith Albers og Etta Mütz fra BBS Wechloy. Skolen arrangerer en Erasmus+-uke for å reklamere for opplegget og friste elever til å søke. En skjerm i skolehallen lyser opp og forteller om mulighetene.

– Det er ildsjeler som jobber med integrering, og partnerskapet med Lillehammer vgs. er vårt lengste samarbeidsprosjekt. Det har vart i nærmere 20 år nå, sier Judith Albers. Hun skal selv til Lillehammer og følge opp tyske elever, som skal være der i 21 dager etter vinterferien.

– Å være på utveksling i Norge får elevene våre til å bli mer selvstendige, og de må forholde seg til et sted der de ikke snakker tysk. Dette er uvant, fortsetter Albers.

SER ETTER MOTIVASJON

På BBS Wechloy møter vi også faglærer Anne Beate

Ytreøy fra Stend videregående skule i Fana utenfor Bergen. Hun underviser på salg, service og reiseliv, som også har fast utveksling med Oldenburg. Nå er det tre elever som har tatt turen.

– De har vært gjennom en prosess der de må skrive et motivasjonsbrev på norsk og engelsk, og de må vite noe om Tyskland, også som handelspartner, sier Ytreøy.

Verken hun eller kollega Lien er ute etter å finne de mest skoleflinke elevene. Motivasjon og engasjement veier tyngre, og det kan være noen som har større utbytte av å reise ut enn andre.

Når de sju fra Lillehammer er tilbake på egen skole, er en av oppgavene å besøke klasser for å presentere hva de har opplevd. Dette skal inspirere nye elever til å søke en utvekslingsplass.

Utvekslingsoppholdet gir elevene mulighet til å utvikle seg både faglig og personlig. Å jobbe i et annet land med et annet språk gir både mestring og nye perspektiver.

ET MODERNE FELLESSKAP

CORE står det med store bokstaver på veggen,

→

INTERNASJONALT: Det internasjonale samarbeidet setter sitt preg på BBS Wechloy.

NY MODELL: Rektor Gert Mora Motta ved Bildungszentrum Technik und Gestaltung er i gang med å prøve ut en ny undervisningsmodell.

LIKER Å SKRU: Mons Borgeidal er utplassert i et stort tysk bilverksted, og gutten fra Fåvang er vant til å skru.

og vi kommer inn i en liten mathall. Her lukter det pirrende av delikatesser fra mange deler av verden, og folk koser seg ved bordene. En etasje opp er det et lyst og moderne kontorfellesskap, og resepsjonen holder til i en knallblå container. Der kan de vise veien videre til Joleen Wels (17) og Bertine Svendsgard (17) som diskuterer livlig ved hver sin pc. Det nærmer seg kvinnedagen 8. mars, og de to elevene fra vg2 salg og reiseliv på Lillehammer vgs. har fått i oppdrag å lage markedsføringsmateriale. Det dreier seg om alt fra plakater til innslag på sosiale medier.

– Vi har ideer, og så går mye via kunstig intelligens. Når forslagene er klare, diskuterer vi dem med dem som jobber her, sier de to jentene, som er blitt veldig godt fulgt opp og får raskt tilbakemeldinger.

Kontorfellesskapet er svært fleksibelt, og har både

faste leietagere, noen som leier for kort tid, og andre som mer sporadisk stikker innom. I tillegg er det rom for møter og en arena for foredrag og arrangement av ulike slag.

Den norske duoen finpusser på 8. mars-plakaten.

– *Har dere framtidsplanene klare? lurer vi.*

– Kanskje noe innen markedsføring, svarer jentene.

GOD PÅ SKO

Litt lenger oppe i Oldenburg sentrum finner vi Karianne Mobekk (17), omringet av skoer fra gulv til tak. Hun åpner en og en eske, tar ut papiret i skoene og fester prislapper på rett sted. Så settes esken på plass i hyllen etter produkt, størrelse og farge.

Eieren driver fire skoforretninger, som ligger like ved hverandre, og om morgenen legger Lillehammer-eleven nye esker med sko i ei tralle og triller dem til den rette butikken.

– Oppgavene her er helt greie, men jeg får ikke lov til å ekspedere, for jeg kan ikke språket, sier Karianne Mobekk, som liker praktisk arbeid. Hun synes ikke det er så enkelt å bli kjent med kollegene. For få av dem prater engelsk.

“ Det er spennende å være på en arbeidsplass i et annet land og kunne sammenligne det med hjemme.

MONS BORGEDAL (17)

– *Du er i ferd med å ta imot vårskoene. Hva blir moderne?*

– Ballerinasko, pastellfarger og kanskje litt kunstmønster.

FRA LÆRER TIL COACH

Endringer er på gang i det tyske skolesystemet, og rektor Gert Mora Motta ved Bildungszentrum Technik und Gestaltung har sagt ja til å være med på et prøveprosjekt ikke alle er like begeistret for. Dette er den andre skolen i Oldenburg som Lillehammer vgs. samarbeider med.

Forholdene er store, og 4 000 elever er fordelt på to undervisningssteder der du finner utdanninger innen bygg og anlegg, elektro, TIF og andre tekniske yrker. Det er 160 lærere og 30 i administrasjonen. Grunnen til at det er så få lærere, er at elevene er mye mer ute i bedrift enn i Norge.

– Elevene har så ulike bakgrunn at vi må satse på mer personlig undervisning, mener Gert Mora Motta, som har lang erfaring. Han har derfor sagt ja til å være med på et prøveprosjekt som skal gjennomføres ved fire skoler. Hovedtanken er å gå mer bort fra den tradisjonelle læreren, som underviser hele klassen, og mer over til personlig coaching av hver enkelt.

– Nå som kunstig intelligens tar mer over, trenger vi færre kontorarbeidsplasser, og flere må arbeide ute der det er behov for folk. Klarer vi å få til mer personlig coaching, kan elevene ta eksamen når de er klare for det, ikke være avhengig av å gjøre det til samme tid. Og vi må koble opplegget opp mot den praktiske opplæringen, sier rektor Motta, som tror at personlig, individuell opplæring vil gi større mestringsfølelse.

Klassene kan i dag variere fra 5 til 35 elever, og frafallet ligger på rundt 20 prosent.

Lærerne har mer delte oppfatninger, og mener det er en del som må på plass før en ny modell eventuelt kan innføres.

– *Hvordan er det å skaffe nok lærere til skolen?*

– Et stort problem. Det utdannes ikke nok innen yrkesfag, og de får dobbelt så mye betalt ute i bedriftene. Jeg sier de må tenke på de gode pensjonsordningene, sier rektoren.

MYE LIKT

Mons Borgedal (17) har «vokst opp» i et bilverksted på Fåvang og skrudd fra han var liten. Nå går han vg2 kjøretøy, og det er ikke vanskelig å få øye på den flotte luggen i bilverkstedet i Oldenburg.

– Dette er ikke så ulikt Bertel O. Steen, der jeg er ute i praksis på Lillehammer. Ulempen er at det ikke er så mange som snakker engelsk, sier Mons, som venter på å få flere oppgaver. Hjemme har 17-åringen en

1967-modell, kremhvit Volvo Amazon, som han snart er gammel nok til å kjøre.

I et stort verksted, ikke langt unna finner vi Noah Iversen. Han har fått en egen mentor som kan engelsk, og er ellers blitt god på Google Translate og peking.

– Det er spennende å være på en arbeidsplass i et annet land og kunne sammenligne det med hjemme, sier 17-åringen, som oppfatter det som ganske likt.

Verkstedet består av tre ulike haller. En er for elbiler, og de blivende mekanikerne har lagt merke til at det fortsatt er relativt få av dem i Tyskland.

Tømrerelevene Aron Eliassen og Helge Scharp er i samme bedrift, og dagene kan by på overraskelser. En dag det snødde 2 centimeter, ble de sendt hjem på grunn av været. Slik får nordmenn til å smile.

Denne dagen er de tatt med ut til en enebolig, der bare ytterskallet står igjen. Den skal isoleres grundig, og guttene har båret plater opp til annen etasje i to timer. Tysken er ikke alltid så enkel å forstå, men de gjør sitt beste.

– *Hva er største forskjellen fra Norge?*

– Her bygges det mer i mur og stein. Men mye er også veldig likt, mener de to elevene.

Per Christian Moen, som er faglærer for de to tømrerelevene, synes det er interessant å se hvordan det tyske systemet fungerer, og rent praktisk er det mye likt, selv om undervisningen er lagt opp på en annen måte.

De fem unge guttene fra Lillehammer bor sammen og har felles husholdning.

– Det blir ikke noe fancy, mest hermetikk. Men hvem i all verden har spist opp alt brødet hele tiden? Det er det store spørsmålet. ●

MYE Å SI HVERANDRE:
Lærerne Per Christian Moen, Anne Beate Ytreøy og Judith Albers har mye å snakke om.

“Opp mot 80 prosent av våre elever går direkte over i læreplass. Det finner du ikke i så mange andre yrkesfagklasser.

ARNE-OLAV KLEVSGÅRD,
AVDELINGSLEDER PÅ GJENNESTAD

Elevene må like å jobbe ute

Til gjengjeld garanteres de læreplass

I Vestfold står én av ti ungdommer utenfor skole og arbeidsliv. Velger de anleggsgartnerbransjen, er de garantert læreplass og senere jobb, lokker en gruppe som driver prosjektet «Jobbute» på Gjennestad videregående skole.

TEKST OG BILDER WENCHE SCHJØNBERG

Skolen tilbyr en utdanning som garanterer læreplass. Fullfører elevene, er det dessuten mange arbeidsmuligheter i andre enden. Og alle er ute i det fri.

Vestfold er på andreplass i en dyster statistikk over utenforskap fra skole og arbeidsliv i aldersgruppen 15–29 år. 11,2 prosent i denne gruppen er verken på skole eller har jobb, ifølge tallene fra Statistisk sentralbyrå. Bare Østfold har en høyere andel ungdommer i statistikken (11,9 prosent).

Prosjektet Jobbute mener de bidrar til å fylle hullene som oppstår når flere står utenfor arbeid og skole.

– Opp mot 80 prosent av våre elever går direkte over i læreplass. Det finner du ikke i så mange andre yrkesfagklasser, sier Arne-Olav Klevsgård, avdelingsleder på Gjennestad, til Yrke.

JOBBER

Og med oppnådd fagbrev er det jobb å få, sier tre av prosjektets ildsjeler: Arne-Olav Klevsgård (skolen), Ruben Høie (daglig leder i Strandman AS) og Oddbjørn Myhren (driftsansvarlig i park og idrett i Tønsberg kommune).

Og det blir det etter alle solemerker også i årene som kommer. Ikke minst på grunn av store utbyggingsprosjekter og klimaforandringer som gir både et mer uforutsigbart og synlig værbylde.

– Mange tror at anleggsgartnerne ligger i dvale om vinteren. Men det stemmer jo ikke. Områdene vi har ansvar for, må driftes hele året. Vi har brøyting, vi har

trær som skal beskjæres, vi har strøing, sier Oddbjørn Myhren.

Ruben Høie er helt enig. Det er arbeidsoppgaver året rundt. Og nye anlegg skal planlegges og bygges.

– Det er skapende arbeid og veldig synlig det vi gjør. Jeg opplever at lærlingene og våre ansatte blir utrolig stolte over resultatet av arbeidet vi utfører, sier Høie.

BÅDE PRAKTISK OG FAGLIG STERK

– Hva slags mennesketype søker mot anleggsgartnerfaget?

– Det er omtrent alle. Det er et veldig viktig poeng →

AVDELINGSLEDEREN:
Arne-Olav Klevsgård mener flere bør velge en framtid som anleggsgartner.

Jobbute

- samarbeid mellom skole, næringsliv og Tønsberg kommune
- mål om å rekruttere til anleggsgartnerfaget
- opprettet i 2017 etter flere års nedgang i søkertallene til faget
- egen fadderordning der bedriftene har utvalgte faddere som møter elevene
- bransjetreff i desember der lærebedriftene presenterer seg for elevene
- jobbute-leker rett etter skolestart med konkurranse og grilling der fadderne er lagledere for elevene
- motsatt praksis på høsten der fadderne underviser elevene om yrket
- garanterer læreplass til alle elever under visse forutsetninger:
 - Elevene må ha bestått vg1 og vg2 og fått minst karakter 3 i programfagene.
 - De kan ikke ha mer enn 5 prosent udokumentert fravær.

FERIEVIKAR: Adrian Schjerven jobber i vinterferien. Han arbeider med å legge belegningsstein.

AKTUELT

FREMSNAKKER EGET FAG:

De vil rekruttere flere anleggsgartnere, Arne-Olav Klevsgård, Ruben Høie og Oddbjørn Myhren.

Foto: Wenche Schjønberg

at rådgivere blir klar over at det er ikke mulig å kategorisere mennesker når man skal velge fag. Det kan være de med de aller beste karakterene, og det kan være de som nesten ikke har karakterer. Men fellesnevneren for de som kommer til oss, er at de er veldig glade i å være ute, i å jobbe ute, og de er glade i å bruke hendene. De har litt praktiske ferdigheter. Og noen ganger så tror jeg at karriereveilederne (rådgiverne) tror at hvis man har gode karakterer, så har man ikke praktiske ferdigheter. Men sånn er det ikke. Det er litt for ofte at det bare er de nederst på karaktertrekkene som blir skipet ut i praktiske yrker. Mens de med de gode karakterer skal studere videre. Men i vårt fag, hvis du er intelligent og har praktiske ferdigheter, så har du helt ubeskrivelig gode karrieremuligheter, sier Arne-Olav Klevsgård.

Han nevner kort vei til lederansvar og mange muligheter til videreutvikling som gode karrieremuligheter.

JOBBER FOR Å REKRUTTERE

– La elevene få velge etter interesse, sier han som et råd til landets rådgivere og karriereveiledere, før han legger til at de har en enormt stor og viktig jobb, ikke minst på grunn av den store bredden av utdanninger og yrker de skal være oppdatert om.

– *Hva gjør dere for å gjøre anleggsfaget kjent?*

– Vi begynner allerede på ungdomsskolen. Vi er ute på ungdomsskoler i 9. klasse og forteller om faget vårt for å rekruttere. Vi gir også elevene enkle oppgaver som de får gjort fysisk på skolen, så vi står ikke bare og prater. Elevene får mulighet til å gjøre litt anleggsarbeid og får kjenne på litt maskiner og utstyr, sier Ruben Høie.

Høie, som er daglig leder i anleggsgartnermesteren Strandman, sier det er viktig å synliggjøre mulighetene elevene har når de velger et fag som anleggsgartner.

FAGARBEIDERE BYGGER LANDET

– Det er masse videreutviklingsmuligheter. Vi er opptatt av å vise elevene mulighetene vi har. Kanskje ikke minst er det viktig å synliggjøre dette for mor, som gjerne er den som bestemmer videregående utdanning, sier han.

– Og så er det viktig å anerkjenne fagbrev, skyter skolemann og avdelingsleder Arne-Olav Klevsgård inn:

– Fagbrev er kjempebra. I de bedriftene her er det folk som har jobbet hele livet sitt med fagbrev, og det er bra. Alle skal ikke strebe etter høyere utdanning og videreutdanning. Fagarbeid er kjempeviktig for å bygge landet. Men mange trenger å vite at det er muligheter også.

“ Du må være glad i å være ute og omgås mennesker. Som anleggsgartner skal du jobbe opp mot kunder. ”

RUBEN HØIE, DAGLIG LEDER I STRANDMAN AS

– Jeg er helt enig, det er kjempeviktig, repliserer Ruben Høie.

LIKE Å VÆRE UTE

– Men hvem eigner dette yrket seg for?

– Du må være glad i å være ute og omgås mennesker. Som anleggsgartner skal du jobbe opp mot kunder, svarer Høie.

Alle tre fremhever det å like å være ute som en svært viktig egenskap for en anleggsgartner.

Elevene og lærlingene må håndtere og tåle all slags vær, og de må kunne kle seg etter været. Dette er bare en av mange ting de lærer på skolen, ifølge Klevsgård.

– Som anleggsgartner er det klart at du må være ute en del kalde og regnvåte dager. Men når alt kom-

mer til alt, er det godværsdagene de fleste husker, sier han.

– Og de kan du leve lenge på.

JOBBER VINTERFERIEN

Akkurat en slik deilig dag er det da Yrke besøker Gjennestad videregående skole, som er en internat-skole drevet av Normisjon, en dag i vinterferien. På et av anleggene på skolen treffer vi Adrian Schjerven (17), som er elev på vg2 anleggsgartner.

– Hvorfor jobber du nå når det er ferie?

– Jeg hadde ikke noe annet å finne på, så da spurte jeg skolen om det var behov for litt ekstra arbeidskraft, sier Adrian, som er svært fornøyd med muligheten til en ekstrajobb.

– Har du alltid tenkt du skal bli anleggsgartner?

– Nei, jeg begynte på bygg og anlegg og tenkte at jeg skulle bli tømrer, så tenkte jeg på å bli maskinfører. Men så endte jeg med anleggsgartner, sier han og viser til at anleggsgartnerne også får arbeide mye med maskiner.

– Men hvorfor valgte du Gjennestad?

RYKTET LØP FORAN

– Fordi skolen har godt rykte. Jeg har en del eldre venner som har gått her før. Begge to er tømrere nå. Så jeg hørte mye bra om skolen, og også om internatet her, sier han.

Han liker å jobbe ute. Han liker oppgavene. Han liker å teste ut nye maskiner, og han liker å se resultatene av arbeidet. Han synes også det er et pluss å bo på internatet og slippe reisevei.

– Og når våren etter hvert kommer, blir det mulig å gå ut på anlegget her etter skoletid og trene til eksamen. Skolen har et stort område med forskjellige anlegg og planter og busker og trær, sier han.

Det er en god del teori på anleggsgartner – for eksempel skal elevene kunne navnet på 200 ulike planter, og til eksamen blir de prøvd i 60 av dem.

– Vet du hva du gjør neste år?

– Ja, da er jeg lærling hos Strandman, og etter det har jeg lyst til å fortsette som anleggsgartner. Kanskje jeg tar mesterbrevet, og kanskje starter jeg for meg selv med egen bedrift, sier 17-åringen som er fra Sandefjord. ●

FOTOREPORTASJEN

Treskjærer Kai Johansen

WASA: Kai Johansen høvler i sitt verksted, på en benk som er en replika av høvelbenken fra Wasa-skipet som sank i 1628, med en okshøvel som han selv har laget.

A photograph of a workshop. In the foreground, there are wooden workbenches with various tools and materials. A large window in the background lets in bright light. On the wall, there are some papers and a corkboard. The floor is made of wood.

Kai kopierer gjerne kunstverk fra middelalderen

Å sikre verdensarven er en del av arbeidshverdagen til treskjærer Kai Johansen. Han er like dus med middelalderen som med nåtiden.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

FOTOREPORTASJEN

PORTALEN: Her er en del til Urnespørtalen som Kai Johansen har gjenskappt til Urnes stavkyrkje fra om lag år 1070.

Kai Johansen er en treskjærer-kunstner i særklasse, med historisk sus.

– For meg er 1500-tallet nyere tid, sier han.

Vi møter ham i verkstedet hans på gårdstunet i Vuku i Verdal i Trøndelag. Der har han utrolig mange fine ting som han selv har lagd.

SVENSK DRIKKEHORN

Blant annet kan han vise fram kopi av et svensk drikkehorn fra 1200-tallet.

Trekunstneren har også laget en kopi av et skrin som ble brukt til å oppbevare verdifulle dokumenter på 1300-tallet, som for eksempel skjøte på eiendommer.

VIKINGER OG MIDDELALDEREN

De fleste arbeidene hans er kopier av spesielle kunstverk fra Vikingtiden og middelalderen, fra år 500 og framover til 1500-tallet. Relieff fra vikingskipet →

SKRIN: Kai Johansen har laget denne kopien av et skrin som ble brukt til å oppbevare verdifulle dokumenter, som skjøtet på eiendommen på 1300-tallet.

“Kunnskapen jeg tilegner meg mens jeg jobber med å lage de forskjellige tingene, er målet for mitt arbeid.

SKJÆRER: Kai Johansen skjærer på et utsnitt av Urnesportalen som skal til verdensarvstedet Urnes stavkyrkje.

KOPI: En kopi av et svensk drikkehorn fra 1200-tallet, laget av Johansen.

Osebergskipet. Urgammel kalender. Gjenskaping av portalen til verdensarvstedet Urnes stavkirke fra om lag år 1070. Drikkehorn fra 1200-tallet. En stol fra 1200-tallet. Og mye mer, som for eksempel musikk-instrumentet lyre fra 1300-tallet. Og et skrin dekorert med treskjæringskunst fra 1300-tallet.

URNESPORTALEN

I verkstedet har han også kopi av en del av Urnesportalen som han har gjenskapt til Urnes stavkyrkje. Kopien bygger på arbeider som ble gjort om lag år 1070.

Vi møter ham i verkstedet hans på gårdstunet i Vuku i Verdal i Trøndelag. Der har han utrolig mange fine ting som han selv har lagd.

Hvordan ble skrinet laget? Hvilke materialer og hva slags verktøy ble benyttet? Hvilke håndverks-teknikker brukte de som lagde skrinet?

– Kunnskapen jeg tilegner meg mens jeg jobber med å lage de forskjellige tingene, er målet for mitt arbeid, sier treskjærer Kai Johansen.

I SKOGEN

Materialene henter han i skogen, ellers får han

“Det er viktig for meg å bringe min kunnskap videre.

FOTOREPORTASJEN

STIKLESTAD: Kai Johansen har vært med å tømre husene på Middelaldergården på Stiklestad Nasjonale Kultursenter, hvor han arbeider som museumshåndverker, tømrer, treskjærer og formidler.

OSEBERG: Kai Johansens kopi av treskjæringsarbeidet fra en av sledene i Osebergskipet fra år 830.

dem fra skogeiere som vet hva han vil ha. Kai Johansen er utdannet treskjærer og har drevet egen bedrift med treskjæring i 20 år.

Han har også studert arkeologi. I tillegg til å drive sin egen bedrift med treskjæring er han museumshåndverker på Stiklestad Nasjonale Kultursenter i Verdal.

Han holder kurs i treskjæring to kvelder i uka i sitt verksted på Vuku til folk i alderen fra 10 år til over 70 år.

– Det er viktig for meg å bringe min kunnskap videre, sier treskjærer Kai Johansen. ●

LYRE: Kai Johansen spiller på en lyre som han selv har laget.

“ Vi trenger lærlinger som vi forventer er raskt oppe i faget, som blir fort selvgående og er raske med tanke på verdiskaping.

SLÅR AN: Prosjektet i helsenorsk slår godt an. Fra v. Pream, Ingar Løkkeberg Jansen, Kanchada, Mariann Hovda, veileder Marius Kapoun og Dalia.

FÅR HJELP: Veileder Marius får god hjelp av lærling Pream.

HER SATSER DE PÅ HELSENORSK

Lærer både helsefag og norsk samtidig

Tre norske kommuner er valgt ut til et forsøk i helsenorsk. I Fredrikstad skal 40 lærlinger bli gode i både helsefag og norsk i prosjektperioden.

TEKST OG BILDER **TERJE HANSTEEN**

Ett år etter oppstart får prosjektet positive tilbakemeldinger fra både lærlinger og kommunen.

14 minoritetsspråklige lærlinger har startet læretiden.

Målet er 40 lærlinger innen prosjektperioden fra høsten 2023 til 2027, forklarer Ingar Løkkeberg Jansen, faglig leder. Lærlingene får ekstra opplæring, med skoledager og veiledning i praksis.

– Det hele startet med en henvendelse fra fylkeskommunen i fjor, sier han:

«Hvordan kan vi utvikle språket til minoritetsspråklige lærlinger?»

Tre kommuner, Fredrikstad, Lørenskog og Drammen, ble valgt ut til å være med på prosjektet i helsenorsk. Det hele er et samarbeid mellom fylkeskommune, KS og Udir.

De tre kommunene som ble valgt ut, har alle mange minoritetsspråklige med språkutfordringer. Målet er rett og slett å se på hvilke tiltak som virker best inn mot målgruppa, og som Udir kan

bruke som pedagogisk måte for språkopplæring av lærlinger i framtida.

EKSTRA SKOLEDAGER

Fredrikstad, Lørenskog og Drammen har forskjellige opplegg. Jansen sier at Fredrikstad ble tildelt 8,3 millioner til dette prosjektet som skal gå over fire år.

Pengene skal gå til språkopplæring i helsenorsk, med ekstra skoledager og veiledning i praksis. Podium jobb og karrieresenter ble valgt som kursholder. Der har lærlingene gått på kurs i 19 uker.

Nå er det kommunen selv som følger opp med veiledning én dag i uka.

TRIVES I HELSESEKTOREN

– Det skriftlige er det vanskeligste, men veilederne våre er flinke til å forklare. Jeg trives godt på Østsiden sykehjem etter ett år som lærling. Det er hyggelig å være sammen med eldre; de lærer oss masse, sier Kanchada fra Thailand. →

OMSORG ER VIKTIG: Det handler om omsorg ved Østsiden sykehjem. Pasientene kan ikke tas bilde av, så da stiller prosjektleder Mariann Hovda sporty opp. Fra v. Dalia, veileder Marius, Kanchada og Pream.

Hun kom til Norge for flere år siden og har fullført videregående skole her. Dalia fra Jordan kom på familieegjenforening for sju år siden, og var da utdannet spesialpedagog.

– Jeg har mye erfaring med pasienter med ulike syndromer fra hjemlandet mitt. En tid var jeg i hjemmesykepleien, før jeg begynte her som lærer. Jeg tror at jeg kommer til å bli i helsektoren, jeg føler at jeg lærer mye. Og kanskje kommer jeg i framtida til å ta en høyere helsefaglig utdanning, forteller hun.

BEGYNT I FINNMARK

Pream fra Nepal er helt fersk som lærer, og har ingen erfaring fra sektoren. Videregående opplæring ble fullført i Finnmark, og det var der han ble motivert til å ville jobbe i helsektoren. Han tror helt sikkert at han kommer til å jobbe på sykehjem når han har fått fagbrevet om to år. For det handler om å gi omsorg, og det liker han veldig godt.

VIL SKAPE KOMPETENTE VEILEDERE

Prosjektleder Mariann Hovda i Fredrikstad kommune poengterer at det er første gangen at kommunen setter i gang med et slikt prosjekt. Og hun legger ikke skjul på at det er et krevende opplegg de minoritetsspråklige er i gang med.

– Etter at læringene var ferdig med opplæringen hos Podium, er det kommunen som nå følger opp med undervisning en dag i uka hos meg. Veilederne kommer også til meg, de kommer én dag i

“ Vi kom veldig tidlig i gang med dette prosjektet, og alt har fungert overraskende bra.

I GANG: Dalia og Kanchada er godt i gang med læretiden ved Østsiden sykehjem i Fredrikstad.

måneden for å lære å lære bort. Men også for å dele erfaringer og tips, forteller Hovda, som bruker all sin tid på nybrottsprosjektet.

– Vi har normalt én veileder per lærer, mens noen veiledere også har to lærere. Forarbeidet vi gjorde, var veldig viktig, og vi føler nå at alt er satt i system, og at metodene vi bruker, har blitt bedre.

VEILEDERNE ER VIKTIGE

– Vi kom veldig tidlig i gang med dette prosjektet, og alt har fungert overraskende bra, tilføyer Jansen.

– Det har også vært viktig å ha fokus på veilederne, ikke bare lærerene. De som skal bli lærere, må ha fullført vg2 først. Deretter intervjuer vi dem for å vurdere motivasjon, egnethet og hvor de passer best. Referanser blir også sjekket, sier Hovda.

Hun sier at de i prosjektet tidlig ble enige om at de trenger dedikerte lærere.

– Vi trenger lærere som vi forventer er raskt oppe i faget, som blir fort selvstående og er raske med tanke på verdiskaping. Så langt er det ingen som har sluttet. Målet vårt er jo selvsagt at de blir faglig sterke, og at de blir værende i kommunen, avslutter hun.

ÅRETS LÆREBEDRIFT I 2022

Fredrikstad kommune har vanligvis i snitt 170 lærerkontrakter til enhver tid og er landets femte største lærebedrift. Akkurat nå er det 135 lærerkontrakter i kommunen, av dem har 35 alternative løp. For to år siden var det 81 som avla fagprøven, og alle besto.

I fjor fikk kommunen en pris for årets lærebedrift året før, i konkurranse med hele tusen andre lærebedrifter i det som var Viken fylkeskommune. Hva er så hemmeligheten bak suksessen?

– Vi er framoverlente, gode på kvalitet og opplæring, vi har tett oppfølging, er gode til å se alternativer, pluss at vi er gode til å se alternative inntak av lærere slik som dette prosjektet. Og vi har også veldig god erfaring og resultater med Menn i helse, forklarer Ingar Løkkeberg Jansen. ●

Bestill abonnement på Yrke

Er du medlem i Utdanningsforbundet, kan du velge abonnementene dine på Min side www.udf.no/min-side

Har du spørsmål, kan medlemservice kontaktes på e-post medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00.

Er du ikke medlem, men ønsker abonnement, kan du sende e-post til abonnement@utdanningsnytt.no.

Prisen er 500 kroner per år for 4 utgaver.

utdanningsnytt.no/abonnement

Utgis
i både
papirutgave
og som
e-blad

Kjelle vgs.

Kafé, butikk og gartneri driftet av elevene selv gjør ungdommene godt rustet til arbeidslivet.

HJELPER KUNDER: Mathilde Østlund og Trondi Gjemble Aarstad hjelper kundene i interiørbutikken.

FLEKSIBEL YRKESOPPLÆRING

Driver egen butikk på Kjelle

Glasshuset er det første du møter på når du kommer til Kjelle videregående skole, helt øst i Akershus. Her er det interiørbutikk, kafé og gartneri, som drives av elevene på salg og service sammen med de ansatte.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Ikafeen står Iselin Karlsen og deler opp ei lekker ostekake hun har bakt, mens Mathilde Østlund betjener kassa i butikken og gir kunden råd om stell av pelargonier. Er det noe de to elevene lurer på, har de voksne rundt seg de kan spørre.

Glasshuset har åpen kafé og interiørbutikk hele skoleåret, pluss planteutsalg før jul og utover våren og sommeren. Alt driftes av elevene med støtte fra de ansatte. Tilbudene er noe lokalbefolkningen setter stor pris på, og kundene kommer og går.

Iselin og Mathilde er elever ved salg og service, på det som ved skolen kalles fleksibel yrkesopplæring.

Den bygger på en modell med fire trinn, ved andre skoler kalles det som oftest forsterket tilbud.

– Vi vil at opplæringen skal være fleksibel, slik at elevene skal ha mulighet for å prøve ut ulike tilbud og kunne endre løp underveis. Det vanligste er å ende som lærekandidat med kompetansebevis, men noen strekker seg også mot fullt fagbrev eller fullfører det løpet etter å ha vært i jobb en stund, →

“Jeg kunne ha tenkt meg en lignende jobb i fremtiden.

ELEV MATHILDE ØSTLUND

BLOMSTERGLEDE:
Mathilde Østlund går
salg og service på Kjelle
videregående skole.

OSTEKAKE: Iselin Karlsen har bakt ostekake til kafeen, og her gjøres den klar.

“ Opplæringen her skal ligne mest mulig på det som vil møte de unge i arbeidslivet.

METTE MOSEBY,
AVDELINGSLEDER FOR
FLEKSIBEL YRKES-
OPPLÆRING

sier Mette Moseby, som er avdelingsleder for fleksibel yrkesopplæring.

Vi møter henne sammen med Sten-Aage Aaserud, som er fagopplæringsansvarlig.

KLARE SEG I HVERDAGEN

Kjelle videregående skole har en lang historie. Alt er bygget opp rundt en gammel gård med 1000 mål jord, og 4000 mål skog, og det hele startet med en statlig spesialscole i 1942. Dit kom unge gutter med tog fra hele landet for å få opplæring i gårdsdrift. Nå er det elevene på naturbruk og bygg og anlegg som tar seg av det meste av oppgavene.

Skolen har 220 elevplasser, og 80 av disse er øremerket fleksibel yrkesopplæring for unge fra hele Akershus. Mange bor på skoleinternatet, som er døgnbemannet. På salg og service går det 12 elever.

– Grunntanken vår er konsekvenspedagogikk, som bygger på et humanistisk menneskesyn. Elevene skal gjennom fellesskap og samarbeid bli rustet til å klare seg best mulig i hverdagen, og opplæringen her skal ligne mest mulig på det som vil møte de unge i arbeidslivet, sier Mette Moseby.

Undervisningen fordeler seg på 30 timer med praktiske fag, og fem timer med fellesfag i uka.

STOR SPREDNING

Bakgrunnen til elevene er veldig forskjellig.

– Ungdomsskolen er lite tilrettelagt når det gjelder praktisk undervisning, og mange av våre elever mangler fotfeste, for de har ikke lyktes så godt. Å øve på sosial kompetanse er også viktig.

Sten-Aage Aaserud jobber mye med å finne plasser til elevene ute i bedriftene i Akershus.

– *Hva er de viktigste kravene du blir møtt med?*

– Elevene må møte på jobb presis, samarbeide, vise vilje til å lære og kunne holde ut. Klarer de dette, så kan alt det faglige læres etter hvert.

VIKTIGE BRIKKER

«Vi leker ikke butikk. Vi driver butikk.» Dette er et tydelig budskap fra Mette Moseby. Verken kafeen, interiørbutikken eller gartneriet går av seg selv.

– Det er viktig at alle dukker opp og gjør en jobb. Da bygger elevene opp eierskap og yrkesstolthet og kjenner på at de har et ansvar, sammen med de andre i fellesskapet. Når folk kommer hit og betaler for det de kjøper eller får servert, må vi sørge for god kvalitet. Men selv om forventningene henger høyt, skal det også være lov å feile, sier Mette Moseby.

Hun har vært ansatt på skolen i 23 år, mens faren startet der i 1967, så det er en lang familiehistorie.

TRIVES I BUTIKKEN

Mathilde Østlund, fra Lørenskog, er i gang med å flytte fram planter i gartneriet, men når bjella ringer i butikken, må hun skynde seg dit. Det er viktig at kundene blir betjent så raskt som mulig.

– Vi har stasjoner der alle får prøvd litt av alt,

LEKER IKKE, MEN DRIVER: Mette Moseby, avdelingsleder for fleksibel yrkesopplæring, og fagopplæringsansvarlig Sten-Aage Aaserud.

og personlig synes jeg det er fint å være i butikken, spesielt når det er mye å gjøre, så jeg kunne ha tenkt meg en lignende jobb i fremtiden.

Mathilde liker også planter, og øverst på listen står duftpelargoniaene.

– De lukter så godt.

– Er det noen av oppgavene du ikke synes noe om?

– Ja, å vaske bord og gulv om morgenen. Det er kjedelig.

TIDEN GÅR VELDIG FORT

Iselin Karlsen, fra Enebakk, tar seg ei lita pause, varm og rød i toppen. Hun har vakt i kafeen, og det har vært fullt kjørt hele dagen. Et langbord med bussjåfører har akkurat takket for seg, og nå strømmer det på med nye kunder. De fleste kommer fra nærmiljøet og vet de kan vente god servering.

Iselin har bakt en lekker ostekake med gyllent geléløkk, og en fristende pai er også blant det som står på menyen.

– Vi produserer mye, og det er en mulighet for meg å skulle jobbe på kafé, eller kanskje selge klær. Jeg liker både å være effektiv og snakke med

kundene. Dette er en bra skole, for vi slipper å sitte på skolebenken hele tiden.

Enebakk-jenta bor på skolen for å slippe lang reisevei.

– Jeg har hatt gode venner her fra første dag, og angrer ikke på valget mitt.

BLIR KJEMPEFLINKE

Oppgavene elevene får på salg og service, skal ligne så mye som mulig på det som vil møte dem i arbeidslivet.

– Ikke alle er like ivrige i starten, for det er også mange kjedelige oppgaver, men elevene lærer etter hvert og blir kjempeflinke, sier Anita Krog. Hun er agronomutdannet fagarbeider, og jobber i butikken og gartneriet.

Før jul blir det dyrket fram julestjerner, og i tillegg blir det fylt på med andre juleblomster for salg.

Vårsesongen starter i begynnelsen av februar. Da sås de første blomstene, og småplanter kjøpes inn. Så er det tid for prikling, ompotting og vanning før salget er i gang for fullt i slutten av april og varer fram til skoleferien. ●

ALER OPP: I vårsesongen er en av oppgavene til elevene på salg og service å ale fram blomstene i gartneriet. Her er Trondt Gjembli Aarstad og Mathilde Østlund sammen med fagarbeider Anita Krog.

ABDU FLYKTET FRA SYRIA:

Nå har han stor glede av kurskvelder på veien til fagbrev som bilmekaniker

Bilbransjens Opplæringskontor arrangerer kurskvelder for bilmekanikerlærlinger. Kursene betyr mye – ikke minst for lærlinger som ikke har norsk som morsmål.

TEKST MERETE SILLESEN BILDER MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Disse kursene betyr svært mye for meg, som mangler grunnferdigheter fra norsk skole, sier Abdulrahim Ismail (38). Han kom fra Syria til Norge i 2017.

Daglig leder ved Bilbransjens Opplæringskontor, Per Ole Sæverud, arrangerer kurskveldene for bilmekanikerlærlinger. Hensikten er å gi dem en ekstra mulighet til faglig påfyll. Han peker på viktigheten av at bilmekanikere har god kompetanse.

– Dyktige bilmekanikere, som virkelig kan faget sitt, betyr trygghet for alle i trafikken. Hvis for eksempel bremsen ikke repareres ordentlig, kan det oppstå livsfarlige situasjoner, sier Sæverud.

MÅ TÅLE AT DET STILLES KRAV

Yrke møter Abdulrahim, eller Abdu som han vanligvis kalles, på jobb på Gumpens Auto Vest i Kristiansand. Servicemarkedssjef Atle Vik skryter av lærlingen, og forteller at Abdu både er dyktig og har den rette holdningen.

– Vi har alltid både skoleelever som er utplassert, og lærlinger i bedriften. Vi ønsker å gi alle samme sjanse, men stiller også krav. En bilmekaniker med mobilen i den ene hånda får ikke jobb hos oss, sier Vik.

– Personlighet, vilje og evne til å utføre arbeidsoppgavene korrekt samt arbeidsmoral har alt å si. Man må være interessert i jobben, kunne snakke med kundene og vise respekt både overfor kunder og kolleger. Alle kan forsove seg, men det nytter ikke å komme for sent flere ganger i uka. Alle lærlinger som oppfører

PREPPER LÆRLINGENE: Daglig leder ved Bilbransjens Opplæringskontor, Per Ole Sæverud, arrangerer og organiserer ekstra kveldskurs en stund før lærlingene skal ta fagprøven.

seg ordentlig, blir tilbudt jobb hos oss når fagbrevet er bestått, og de aller fleste takker ja.

Vik mener at kursene som opplæringskontoret arrangerer, er viktige. Det er også nødvendig med oppfølging for å kartlegge behovet til de forskjellige lærlingene, slik at de kan trygges der de er usikre.

– Vi leier inn flinke fagpersoner fra bilbransjen, og på kursene snakker lærlingene med instruktøren om hva de trenger å sette ekstra søkelys på. Det arrangeres kurskvelder gjennom hele lærlingperioden, og disse fem siste kursene før fagprøven skal sikre at faget sitter, sier Sæverud.

– For de fleste blir det repetisjon, mens det for noen kan være ting de ikke har fått med seg. De som ikke har gått vg2 kjøretøy, som Abdu, mangler noe grunnleggende opplæring.

STORTRIVES PÅ JOBB

Abdu har kone og barn, han studerte arabisk språk i Syria, der han skulle bli lærer. Kona er foreløpig hjemmeværende med parets kronisk syke datter. Etter å ha gjennomgått obligatorisk registrering og kurs da han kom til Norge, fikk Abdu to ganger avslag på sine søknader om å begynne på videregående skole.

– Det ble begrunnet med alder og studier i Syria. Det er takket være Atle og Per Ole jeg er lærling her i dag. De har virkelig stått på i forhold til systemet og Nav, og fått til en unntaksløsning som gjør at jeg også kan forsørge familien min, sier Abdu.

– Selv om mine interesser er elektro- og bilfag, ble jeg anbefalt å søke helsefagarbeider, men jeg forsto at dette ikke passet for meg.

Abdu forteller at han har hatt praksis flere steder, og at han ganske fort lærte språket. Han fikk også bedre oversikt over det norske systemet, og følte han →

“Jeg gleder meg til å begynne å jobbe her. Nå gjelder det bare å klare fagbrevet først.

ABDULRAHIM ISMAIL

LIKER TEKNIKK: Abdu liker alle arbeidsoppgavene han har som bilmekanikertlærling. Han er god i norsk, men noen tekniske finesser har vært vanskelig å forstå på grunn av språket. De ekstra kurskveldene har vært avgjørende for å nå kompetansemålene.

SAMMEN OM UTDANNINGEN: Daglig leder ved Bilbransjens Opplæringskontor, Per Ole Sæverud, bilmekanikerlærling Abdulrahim Ismail og servicemarkedssjef Atle Vik på Gumpens Auto Vest i Kristiansand.

kom på riktig hylle da han begynte som bilmekanikerlærling.

Atle Vik har ikke angret et sekund på at han tok inn Abdu. De ble fort enige om at fagbrev er målet. Lærlingen både snakker og skriver norsk, og han er ikke redd for å spørre kolleger hvis han lurer på noe. Vik legger ikke skjul på at det å være bilmekaniker krever en viss fysikk, og Abdu er sterk og frisk. Bedriften er nøye med at alle HMS-regler blir fulgt; gode sko og arbeidstøy er en selvfølge.

– Jeg har verdens beste arbeidsplass, sjef og kolleger. Og jeg gleder meg til å begynne å jobbe her. Nå gjelder det bare å klare fagbrevet først, sier Abdu.

NÅDDE MÅLENE TAKKET VÆRE KURS

Sæverud sier at de som kjører kurs, ofte er såpass unge at de har sin egen fagprøve friskt i minne. Undervisningen er både praktisk og teoretisk, og instruktøren gir gjerne adekvate råd angående hvordan lærlingene bør forholde seg til sensor også. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for sluttvurderingen.

Vik legger til at Abdu har benyttet seg godt av kurs-tilbudet. Han kom seg derfor opp på nivå med de som har gått to år på videregående. For Abdu har kursene

SPENT: – Jeg har deltatt på alle kurs, og føler meg mye tryggere nå, men det er klart jeg er spent på fagprøven, sier Abdu.

vært helt avgjørende for å kunne bli fagarbeider. Han er interessert og engasjert, og det er veldig bra.

– Jeg har deltatt på alle kurs, og føler meg mye tryggere nå, men det er klart jeg er spent på fagprøven. Jeg mangler grunnferdighetene som de norske lærlingene lærte på vg2 kjøretøy, og gjennom kurskveldene har jeg fått nødvendig påfyll. Uten Opplæringskontorets kurs er jeg redd jeg ville manglet kunnskap, og jeg er takknemlig for muligheten til å nå mine kompetansemål, sier Abdu.

– Jeg håper å spesialisere meg internt på VW, slik at jeg blir en skikkelig god fagmann. Noen ganger har det vært vanskelig å få forklart tekniske finesser på grunn av språket. Men alle arbeidsoppgaver er morsomme og spennende, og jeg gleder meg til å gå på jobb hver dag. ●

“ Alle lærlinger som oppfører seg ordentlig, blir tilbudt jobb hos oss når fagbrevet er bestått, og de aller fleste takker ja.

ATLE VIK VED GUMPENS AUTO VEST I KRISTIANSAND

HVA MENER DU?

AUF-lederen mener yrkesfagelever skal få førerkortet gratis. Det fikk han Arbeiderpartiets landsmøte med seg på.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG FOTO OLE BERG-RUSTEN / NTB

– Du mener alle på yrkesfag skal få lappen gratis. Hvorfor?

– Fordi lappen er avgjørende for mange fagarbeidere. En elektriker kan for eksempel ha mange forskjellige arbeidssteder i løpet av en uke. En fagarbeider på bygda må ha lappen for å komme seg på jobb.

– Hvorfor akkurat yrkesfagelever, burde ikke alle ungdommer kunne ta lappen gratis?

– Fordi at for mange fagarbeidere er lappen avgjørende, men det er også veldig dyrt. Derfor mener AUF og Arbeiderpartiet det nå er riktig å prioritere at de som fullfører yrkesfag, skal slippe denne kostnaden – og få en bonus fra fellesskapet for at de vil være blant dem som skal bygge framtidens Norge.

– Var det viktig for AUF å få forslaget gjennom på landsmøtet?

– Ja. Jeg er veldig glad AUF fikk gjennomslag på AUFs landsmøte for at elever som fullfører yrkesfag, skal få lappen som en del av sin utdanning. Dette er særlig viktig, for Norge i framtiden vil ha behov for svært mange flere fagarbeidere.

– Nå har jo Arbeiderpartiets landsmøte vedtatt det, men blir det gjennomført?

– AUF forventer at Arbeiderpartiet leverer på det umiddelbart i neste års statsbudsjett dersom vi vinner valget. Fordelen med at vi ikke er med på Høyre og Frps konkurranse om å gi mest skatteuttak til de rikeste, er at vi nettopp kan bruke flere penger på unge over hele landet. Det blir vanskeligere når du også skal kutte 40 milliarder i formuesskatt til landets aller rikeste.

– Er dette et forslag spesielt myntet på distriktene?

– Vi skal ha elektrikere, bussjåfører, helsefagarbeidere og rørleggere over hele

GAUTE BØRSTAD SKJERVØ

BOR: Eidsvoll

ALDER: 29

SKOLE: Medier og kommunikasjon og påbygg. Statsvitenskap (bachelor) ved NTNU

LIKER: Å jobbe med motorsaga i en stille skog

HØRER PÅ: «Fars rygg» av Niels Fredrik Dahl på lydbok

SOSIALE MEDIER: Krangle på Twitter, snakke med venner på Snapchat, jobbe på messenger

landet. Jeg er glad for at rekordmange søker yrkesfag nå, men det er en trend vi må bygge videre på. Det er også sann at de aller fleste som går yrkesfag, bor utenfor de største byene. I fylker og skoler langt fra byer med godt busstilbud er det flere som går yrkesfag.

– Hva vil det koste – og er det verdt pengene?

– Prisen for førerkort til alle som fullfører yrkesfag, vil være noe over en milliard kroner i året. Dette er en viktig investering i fagarbeiderne våre, og det er en investering i å holde folk i utdanning – og på jobb. Dette er et stort AUF-gjennomslag som jeg gleder meg til å se bli en realitet når vi forhåpentligvis vinner valget i september.

– Har du selv sertifikat, og hvem betalte i så fall for ditt førerkort?

– Jeg gikk yrkesfag på videregående, og tok lappen den dagen jeg fylte 18. Jeg betalte for lappen sjøl. For meg var lappen frihet til å kunne dra på jobb, men også til å bevege meg fritt i en del av Norge der buss var eksotisk.

“
Dette er en viktig investering i fagarbeiderne våre, og det er en investering i å holde folk i utdanning – og på jobb.

En ekte kriger med kjeften som våpen

Når Steinar Sandvik (87) stilte som forhandlingsleder for Norsk Faglærerlag, kunne han få motparten til å krympe. Han gikk rett på med kravene, og han kan også kunsten å skifte ut rektorer.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Både smilet og engasjementet sitter løst når Steinar Sandvik ser tilbake. Fagforeningsmannen har ledet mange forhandlingslag, og er blitt godt kjent med yrkesfaglærere over hele landet. Han visste i hvilket fylke det kunne bli rabalder under årsmøtene, og hvor de kom langveisfra for å vinne festen.

Veteranen bor på Åros i Asker sammen med kona. Formen er ikke som den en gang var. Synet har sviktet de siste årene, og nå kan han bare skimte skygger. I tillegg har Parkinsons sykdom tatt bolig i kroppen. Forvarselet kom da hælen begynte å dunke i gulvet av seg selv da han satt ved pc-en. På den annen side kan han glede seg over at hodet fungerer som det skal, og han står på og har ingen planer om å gi seg med de tingene han er opptatt av.

FISKET OG LESTE

Steinar Sandvik vokste opp på et småbruk i Brønnøy kommune på Helgelandskysten og var en av sju søsken.

– Jeg lærte å lese tidlig, men det var lite informasjon av noe slag under krigen, sier Sandvik. Han og broren var ikke store karene da de begynte å ro ut for å fiske. – Vi fikk all den fisken vi ville ha, og dro om bord så mye stor sei som båten bar. Da jeg var 10 år, brukte jeg noen av pengene jeg tjente til å abonnere på «Ukens nytt». Jeg var hissig på å lese og ville følge med på det som skjedde, men skolen likte jeg dårlig. Lærerne kom og gikk, og det meste lærte jeg av mor, som hadde en fenomenal hukommelse.

Etter krigen var faren mange måneder om gangen i Finnmark for å være med på gjenreisningsarbeidet.

– Da han kom hjem, skulle han rette opp alt han mente var galt. Han slo ikke, men han skremte oss med stemmen.

Da Steinar Sandvik var 18 år, flyttet han hjemmefra. Han forsøkte seg i lokalfart med DS Vegtind og i Hurtigruten. Når det gjaldt videre utdanning, visste han om tre muligheter. Televerket, Posten og Forsvaret. Valget falt på det siste.

EN NY VERDEN

Det var få biler etter veien da Sandvik vokste opp. Bak rattet kunne du finne lensmannen og dyrlegen, og noen få andre.

– Jeg var teknisk interessert og måtte finne noe å leve av. Det var lite arbeid på land, og de fleste som var jevngamle, begynte på båt, sier 87-åringen.

Valget falt på teknisk utdanning i Forsvaret, der han ble i sju år. Han lærte i hovedsak å skru på sivile kjøretøy, men var også innom rakettutskytingsramper

Flyttet hjemmefra, dro
først til sjøs i lokalfart
(DS Vetting) og
Hurtigruten (MS Sigurd)
– arbeidet deretter sju
år i Forsvaret

Generalsekretær i Norsk
Faglærerlag, var også
redaktør for tidsskriftet
Yrke

Pensjonist

1937

1955

1962

1967–1980

1980–2004

2004–nå

Steinar Andreas
Sandvik blir født
11.05.1937 i Sandvik,
Brønnøy, Nordland

Starter som faglærer
i bilfag ved Breivika
videregående skole i
Troms

Konsulent/rådgiver
i Norsk Faglærerlag,
IT-sjef i Lærerforbundet
(10 år), IT-konsulent i
Utdanningsforbundet,
voldgiftsdommer over
14 år og observatør i
Nordisk råd.

LANG FARTSTID: Steinar Sandvik har mange år
i Norsk Faglærerlag bak seg, blant annet som
redaktør for Yrke. Under ser vi ham sammen med
resten av ledelsen i faglærerlaget. Og i
intervjuet Yrke gjorde med ham i 1983.
Foto: Yrkes arkiv

og militære doninger. Med opplæringen i Forsvaret
fulgte også befalsutdanning og plikttjeneste.

– Jeg var teknisk sersjant og fenrik i Brigaden i
Nord-Norge.

– Hadde du planer om en militær karriere?

– Muligheten var der, men den tenkte jeg ikke
på et øyeblikk. Jeg ville ikke ha trivdes med et så
straight liv.

Selv fikk ikke Sandvik sin første bil før han var
30 år, men han hadde tatt førerkortet i Forsvaret og
kjørt jeep og motorsykkel.

LÆRER MED TOMT VERKSTED

I stedet for å satse på militær karriere ble Steinar
Sandvik faglærer i bilfag ved Breivika videregående
skole i Troms i 1962. Skolen er i dag en del av
Ishavsbyen vgs. Der var det to lærere som kom til
et verkstedlokale som bare var et tomt skall.

– Etter krigen var det en stor teknologisk utvik-
ling, og det var behov for å utdanne fagfolk for den
offentlige skolen. Troms fylkeskommune vasset i
penger, vi laget en lang liste over hva vi trengte, og
noe av det er det bruk for den dag i dag.

– Hvordan likte du deg i den nye jobben?

– Det bor en slags pedagog i meg, men jeg tror
ikke jeg var noen fenomenal lærer, sier Sandvik.

Dette var den første utdanningen innen bilfag i
Troms fylke, og det var stor interesse for de 15 plas-
sene. – Vi kunne derfor velge kremen av elever.

KJEFTEN OG MOTET

Veien var kort til Norsk Faglærerlag. Steinar Sand-
vik ble leder av fylkeslaget i Troms, og etter å ha
vært på to landsmøter ble han oppfordret til å søke
den ledige stillingen som generalsekretær.

– Jeg var vel litt stor i kjeften og ikke redd →

**“Jeg var vel
litt stor i
kjeften og
ikke redd for
å trå til. I
oppveksten var
jeg sjenert,
men nå som jeg
representerte
andre, var
det enkelt
å gi full gass.**

FORFATTER: Steinar Sandvik er hovedpersonen bak «Håndbok for undervisningspersonell», som har vært til hjelp for mange. Hans eget eksemplar er så godt som utslitt.

for å trå til. I oppveksten var jeg sjenert, men nå som jeg representerte andre, var det enkelt å gi full gass.

Da lønningen til generalsekretæren skulle diskuteres, tok formannen i faglærerlaget ordet og ga klar beskjed: «Gi Sandvik dobbelt så mye som han har som lærer.» Så da ble det lønn etter avtale.

En ryddejobb ventet. Mange av dem som stod som medlemmer, hadde ikke betalt kontingent på lenge.

– Jeg var også mye på farten, sier Sandvik. Den tidligere generalsekretæren kan ikke få fullrost Karin Borge, som ble ansatt som sekretær. Hun hadde full kontroll på driften til laget, mens han arbeidet for å bedre vilkårene for faglærerne.

LITE IMONERT OVER DEPARTEMENTET

Norsk Faglærerlag vokste, og det ble orden i systemene, men Sandvik er ikke imponert over dem han skulle forhandle med i departementet.

– De ansatte jurister, som ikke hadde kompetanse på fagområdet, og organiseringen var bygget opp som

under dansketiden. Det var et sjokk å møte mangel på system, og vi pleide å kalle byråsjefen for berosjefen, for lite ble gjort.

Sandvik kunne legge fram detaljerte forhandlingskrav på vegne av faglærerlaget, og opplevde at han ble behandlet nedlatende.

– Da måtte jeg vise til lovverket, der det står at partene er likeverdige. Dette gjorde forhandlerne fortvilet, og det var ille for departementet at de ikke var bedre forberedt. En byråsjef torde ikke stå i striden og slapp opp for argumenter. Han kom hjem til lederen av Faglærerlaget om kvelden og var helt fortvilet, og ba om at de ikke måtte sende meg for å forhandle. Jeg hadde klarert alt med sentralstyret, så da de ville ha meg ut, var det en stygg sak.

Aktuelle oppgaver på den tiden var å få opp lønningen og få på plass en vurdering av lærernes kompetanse. Tidligere hadde yrkesopplæringen skjedd i bedriftene eller på ulike steder som husflidsskole, husstellskole, landbruksskole og fiskerfagsskole. Etter hvert ble disse samlet under en modell.

– Det var vanskelig å få fagfolk til å bli lærere, for de var etterspurte ute i bedriftene, der de også betalte bedre.

Sandvik har vært motoren bak «Håndbok for undervisningspersonell». Dette er et tykt verk, som kunne gi svar på det meste.

– De ble flau i departementet da de så den, og lurte på hvorfor de ikke hadde gjort denne jobben selv, sier Sandvik. Han var en kriger når faglærerlaget la fram sine krav, og hjalp også departementet med rundskriv.

– Det må gå an å lese lovtekstene uten å være jurist.

VAR NORGE RUNDT

I de 13 årene som Sandvik var generalsekretær, reiste han landet rundt, og han var ofte med på årsmøtene i fylkeslagene.

– Det var mye jobb og mye moro.

– *Var det store forskjeller på lagene?*

– I Vestfold var de snille, og det var alltid god stemning. Dro du på andre siden av fjorden til Østfold, så kranglet de, og det var krig på kniven. Det samme gjaldt i Sogn og Fjordane. Kom du til Finnmark, var det helt annerledes. Der møtte medlemmene opp for å vinne festen.

Steinar Sandvik ler og legger til en liten historie.

– I Finnmark hadde de en leder som ble gjenvalgt i flere år, men han ville alltid ha den samme feiringen. Selv om det var minus 40 i Karasjok, skulle han sitte naken i ei trillebår og bli kjørt rundt hotellet.

Etter tiden som generalsekretær var Sandvik konsulent og rådgiver i Norsk Faglærerlag, IT-sjef i Lærerforbundet og IT-konsulent i Utdanningsforbundet, der de fleste nå er samlet. I tillegg har han drevet gård og Geithus i 10 år ved siden av annen jobb.

BEGIVENHETSRIKT LIV: Steinar Sandvik har et begivenhetsrikt liv å tenke tilbake på, og han var en av dem som fikk orden på Faglærerlaget.

BLIND: Pågangsmotet er der selv om Steinar Sandvik er blind og rammet av Parkinsons sykdom. Han bruker treningsapparatet hver dag for å holde seg i form.

– Jeg har alltid vært en arbeidskar og har satt opp både paviljongen og verkstedet her på eiendommen, så jeg skulle ha klart med på den måten også, sier veteranen, som er fingerferdig og nøyaktig.

SKIFTET UT REKTORER

En av oppgavene som Steinar Sandvik tok på seg, var å skifte ut rektorer.

– Det ble strid på en del skoler mellom øverste leder og de ansatte. Skylden kunne ligge på begge sider, men lærerne var i stort flertall. Vi kommer heller ikke utenom at en del dyktige fagmenn ble rektorer, men de kunne ikke lede.

– *Hva var hemmeligheten for å lykkes?*

– Jeg ga en oppskrift til lærerne. De skulle samle dokumentasjon på hva som ikke fungerte, og levere den til fylkeskontoret. Så kalte jeg inn rektoren, som jeg tok med ut i marka for å snakke. Da vi gikk der, ville jeg gjerne høre når i yrkeslivet vedkommende hadde trivdes best. Oftest var det i en annen stilling enn som rektor. Spørsmålet var da om han kunne tenke seg å gå tilbake dit og beholde fordelene, og slik ble det oftast. Til sammen hadde jeg 12–13 slike saker, og det var masse arbeid, sier Sandvik.

AKTIV PENSJONIST

Nå har Sandvik hatt over 20 år som pensjonist, men han har ikke ligget på latsiden. Sammen med broren har han kjøpt og satt i stand slektsgården på Helgeland, og han har drevet slektsgransking og laget en slektsdatabase, som nå er overdratt til en stiftelse.

I 2005 startet Sandvik den lokale miljøbevegelsen «Bevar Røyken grønn», som er en paraply for 13

foreninger i Røyken og Hurum. Bevegelsen kjemper mot planer i kommunen de mener vil ødelegge miljøet, og innsatsen har gitt resultater.

Sang, musikk, fotografering og data har også toppet listen over aktiviteter, ved siden av å være i hobbyverkstedet.

Nå er det kommet en del hindringer i veien, men Steinar Sandvik gir seg ikke. Huset er bygget om så han kan bevege seg rundt selv om han ikke kan se, og det er tatt hensyn til at han kan ha problemer med balansen. I annen etasje er det kommet på plass et treningsapparat, som brukes flittig, og med litt støtte fra en personlig assistent kan han gå turer på opp mot to timer.

UTVIKLINGEN GÅR SIN GANG

Den tidligere skolemannen følger godt med på hva som skjer på området, og mener det var rett med skolenedleggelse i Innlandet. Selv om det førte med seg mye uro.

– Utviklingen går sin gang, og elevgrunnlaget er ikke der. Folk flytter fra bygdene i østlandsområdet og overbefolker Oslo. Hvorfor vet jeg ikke, men det er blitt den naturlige utviklingen. Du kan kjempe en stund, og argumentere med at du vil opprettholde kulturen, men de som flytter, finner arbeid og flere kulturtilbud i hovedstaden.

Sandvik er ikke så redd for sentraliseringen i østlandsområdet, men når vi kommer helt nord i landet, er han krystallklar.

– Vi er nabo med Russland, og vi må gjøre alt vi kan for å berge bosetningen. Den bør helst fordobles, for blir området liggende øde, er vi ille ute, advarer Steinar Sandvik. ●

“ Vi er nabo med Russland, og vi må gjøre alt vi kan for å berge bosetningen. Den bør helst fordobles, for blir området liggende øde, er vi ille ute.

Verdsetting på et lavere nivå?

Hvilket menneskesyn er det skolen signaliserer, og hva gjør det med elevens egenverd når sluttkompetansen deres fører til «kompetanse på et lavere nivå»?

KONTEKST FOR KRITIKK

Som yrkesfaglærer har jeg gjennom mange år jobbet tett på elever som av ulike grunner har hatt behov for å gå et tilrettelagt opplæringsløp i videregående opplæring.

EKSEMPEL FRA PRAKSIS

En av lederne i bedriftene som jeg som lærer har hatt godt samarbeid med, har tatt inn en av mine elever som lærerkandidat.

La oss i denne artikkelen kalle lederen for «Eva» og eleven for «Trond».

I en tilbakemelding om Trond skriver Eva:

«Trond viser et stort engasjement for både arbeidsplassen og arbeidsoppgavene. Han bidrar i veldig stor grad til et positivt arbeidsmiljø, er nysgjerrig og samarbeidsvillig. Samtidig møter han alltid opp i tide, og utviser generelt en høy arbeidsmoral. Jeg som arbeidsgiver er svært godt fornøyd med arbeidsinnsatsen, og kan gi mine beste anbefalinger til en eventuell ny arbeidsplass. Dette er en mye bedre attest enn jeg kunne skrevet til mange av mine 'ordinære ansatte'»

SAMSVARER IKKE

I ny opplæringslov er begrepet «grunnkompetanse» fjernet og erstattet med «kompetanse på et lavere nivå». Dette er en begrepsendring som betyr at Tronds innsats, verdier, holdninger og ferdigheter gjennom sine år i videregående opplæring blir verdsatt med sluttkompetansen «kompetanse på et lavere nivå».

På kompetansebeviset til Trond står det at han har «kompetanse på et lavere nivå», men i virkeligheten har han kompetanse på høyt nivå. Systemet sier en ting, virkeligheten noe ganske annet. Denne motsetningen er et stort pedagogisk paradoks og et politisk problem.

BETYDNINGEN AV Å BLI SETT OG VERDSATT

Da Trond startet sitt tilrettelagte løp, hadde jeg en oppstartssamtale med intensjon om å bli bedre kjent, skape trygghet og motivasjon for det vi skulle gjøre fremover i opplæringen. Under samtalen er blikket til Trond festet

mot gulvet, så jeg sliter med å få øyekontakt med ham. Da jeg forteller om det vi skal gjøre og få til gjennom skoleløpet, svarer han: «Det tror jeg ikke, for jeg er ikke så vant til å få til ting.» Få mestringsopplevelser på skolen gjorde at Trond helt hadde mistet troen på seg selv og egne evner. Dette tyder på at skolesystemet har feilet.

Da Trond startet sin første praksis, gikk det bare noen uker før han begynte å få fravær fra praksisplassen sin. I en nærmere samtale med denne eleven kom det frem at han ikke trivdes på praksisplassen. Selv om han mestret arbeidsoppgavene sine, opplevde han det var få som tok initiativ til å snakke med ham, og han følte seg mer overlatt til seg selv og arbeidsoppgavene. Trond opplevde altså ikke å bli sett, anerkjent og verdsatt og var tydelig på at han ønsket å finne en ny praksisplass.

Det var da jeg kontaktet Eva, som jeg visste var en dyktig leder med gode verdier. I bedriften sørger de for at hver enkelt blir sett, ivaretatt og opplært ut fra de forutsetningene den enkelte har. Dette betyr ikke at Eva ikke setter krav til arbeidsinnsats, arbeidsmoral, rutiner og gjennomføring av arbeidsoppgaver. Det viktige er at dette skjer på

“**Skolens oppgave er å kunne møte elevmangfoldet med åpenhet og respekt, slik at elevene opplever tilhørighet og å bli sett, anerkjent og verdsatt.**

en positiv, inkluderende og anerkjennende måte. Dette var noe som skulle vise seg å ha mye å si for Trond sin motivasjon, livsglede, læring og utvikling i tiden som kom.

Erfaringene som Eva og jeg har, er at det å gjøre oppgaver i praksis sier mye om at de har forstått

teorien, selv om det kan være vanskelig for dem å skrive dette ned på papiret.

VERDSETTING AV SKOLENS MANGFOLD?

Som lærer på en av de største videregående skolene i Trøndelag møter jeg hver dag et rikt mangfold av både elever, lærere og andre ansatte som bidrar til et variert og givende skolemiljø. Skolens oppgave er å kunne møte elevmangfoldet med åpenhet og respekt, slik at elevene opplever tilhørighet og å bli sett, anerkjent og verdsatt. I opplæringslovens § 1-1 står det at:

«Skolen skal ta hensyn til mangfoldet av elever og legge til rette for at alle får oppleve tilhørighet i skole og

MANGFOLD: Når vi vil ha en mangfoldig skole med mål om å være «en skole for alle», kan vi ikke opptre som en produksjonsfabrikk som har formål om å kunne produsere helt like elever ut av en mangfoldig elevgruppe.

samfunn», og «derfor er vi avhengig av at ulikheter anerkjennes og verdsettes».¹

Til tross for skolens mange gode intensjoner er det mange elever som strever i dagens skole, og som har behov for å gå et tilrettelagt opplæringsløp i videregående opplæring. Etter min erfaring er noen av årsakene til at så mange elever strever i skolen, at dagens skole er altfor teoretisk, prestasjonsorientert, rigid og lite fleksibel for endringer som er til elevenes beste. Resultatet er at mange av elevene som allerede strever i grunnskolen, får med seg mange nederlagsopplevelser og kunnskapshull, svekket selvtillit og selvfølelse i bagasjen ved inngangen til videregående opplæring.

Når vi vil ha en mangfoldig skole med mål om å være «en skole for alle», kan vi ikke opptre som en produksjonsfabrikk som har formål om å kunne produsere helt like elever ut av en mangfoldig elevgruppe.

Dersom skolen ikke anerkjenner og verdsetter det mangfoldet skolen består av, blir det en særdeles vanskelig oppgave å kunne lykkes i arbeidet med skolens sentrale samfunnsoppdrag, som ifølge opplæringslovens formålsparagraf er at «elevene og lærlingene skal utvikle kunnskap, dugleik og holdninger for å kunne mestre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet».²

I grunnskolen i Trondheim har det vært en oppsiktsvekkende økning i antall elever med store og vedvarende behov. Bare på de siste to årene har dette behovet tredoblet seg.³ Med god tilrettelegging kan elever som møter utfordringer i skolen, bli gode yrkesutøvere. Ifølge tall fra SSB vil samfunnet vårt mangle nærmere 90.000 fagarbeidere innen 2035, noe som vil påvirke vår fremtidige verdiskaping.⁴

Dette viser at skolen er nødt til å ta hensyn til det mangfoldet skolen består av, og kunne tilby et alternativt og mer fleksibelt opplæringsløp som kan føre til en sluttkompetanse som blir anerkjent og verdsatt av både skole, arbeids- og samfunnsliv.

BEGREPER TIL BESVÆR

Planlagt sluttkompetanse

Studiekompetanse	
Yrkeskompetanse	
Kompetanse på lavere nivå	X

Siden innføringen av Reform 94 har det vært et overordnet prinsipp å ha to sentrale utdanningsløp, som kan gi elevene studiekompetanse eller yrkeskompetanse i videregående opplæring. I tillegg sørget denne reformen for å også gi elever som ikke hadde bestått alle fag, muligheten til å kunne gjennomføre et utdanningsløp med en formell kompetanse.⁵

Denne formelle kompetansen har blitt omtalt som «dokumentert delkompetanse» (1994), «delkompetanse» (1998), «kompetanse på et lavere nivå» (2000), «grunnkompetanse» (2011).⁶ Og så tilbake igjen til «kompetanse på et lavere nivå» (2024).⁷ Dette begrepet har tidligere blitt kritisert for å være både stigmatiserende og lite motiverende for elevene.⁸ Derfor er det svært oppsiktsvekkende at departementet i 2024 valgte å gå tilbake til å anvende dette begrepet.

Departementet begrunner denne begrepsendringen med blant annet at «grunnkompetanse» ikke er et godt nok egnet begrep for å kunne beskrive elevenes sluttkompetanse, siden begrepet ikke gir noen informasjon om →

¹ Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 4–5.

² Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 3.

³ Bergesen, 2024.

⁴ Cappelen et al., 2020.

⁵ NOU 2019: 25.

⁶ Markussen, 2014.

⁷ Utdanningsdirektoratet, 2024.

⁸ Prop. 95L (2009–2010): 33.

hvilken kompetanse elevene har oppnådd.⁹ Men hvilken informasjon mener departementet at «kompetanse på et lavere nivå» gir?

BEGREPET ER PROBLEMATISK

Endring betyr ikke det samme som forbedring, noe denne begrepsendringen er et tydelig eksempel på. Jeg mener det er spesielt tre gode grunner til at «kompetanse på et lavere nivå» er et problematisk begrep. Det er meningsløst, lite motiverende og krenkende.

ET MENINGSLØST BEGREP

For det første mener jeg at begrepet «kompetanse på et lavere nivå» er et meningsløst begrep, og at eksempelet med Trond underbygger dette.

«Kompetanse på et lavere nivå» er ingen kompetanse. Det er enten eller. Enten så har man kompetanse, eller så har man ikke det. Enten så har du kompetanse til å sykle, eller så har du ikke det – og så velter du. En forsker har forskerkompetanse, men det er ingen som har «forskerkompetanse på et lavere nivå». Enten forsker du, eller så forsker du ikke.

Å KUNNE ER AVGJØRENDE

I læreplanverket er kompetansemål det som gir grunnlag for vurdering. Alle kompetansemål beskrives med at elevene «skal kunne», analysere, beskrive, bruke, prestere, reflektere osv. Enten kan du analysere, eller så kan du det ikke. Det stilles ingen krav til kvalitet i analysen, og det er heller ikke noen krav om at det skal være en viss mengde refleksjoner til stede for at eleven skal kunne reflektere. «Å kunne» er altså det avgjørende.

Læreplanverket skiller ikke mellom ulike nivåer av å kunne det ene eller det andre. Elevene kan ikke reflektere på et lavere nivå, middels eller et høyere nivå, fordi LK20 ikke opererer med nivåer.

Men det gjøres en gradering i «kjennetegn på måloppnåelse» mellom lav, god og fremragende kompetanse i faget, når det gjelder vurderingen av elevene, men lavere kompetanse ligger utenfor denne rammen. Et lavere nivå må altså være lavere enn lav, det vil si nærmere ingen kompetanse. Ut fra LK20 gir det derfor ingen mening å bruke «kompetanse på et lavere nivå». Begrepet befinner seg utenfor læreplanverkets bindende ramme.

HVA KAN MAN IKKE?

Tilsvarende blir begrepet meningsløst når man sammenligner det med den offisielle definisjonen av kompetansebegrepet i læreplanen: «Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammen-

henger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til kritisk refleksjon og kritisk tenkning.»¹⁰ Hva er det man ikke kan, når man har kompetanse på lavere nivå? Kan man ikke tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter? Kan man overhodet ikke mestre utfordringer og løse oppgaver i ulike sammenhenger og situasjoner?

Trond motbeviser dette, fordi han nettopp viser at han mestrer utfordringer og løser oppgaver i en rekke forskjellige situasjoner.

ET LITE MOTIVERENDE BEGREP

For det andre mener jeg at «kompetanse på et lavere nivå» er et lite motiverende begrep. For hvilke signaler og forventninger er det vi skaper hos elevene når sluttkompetansen deres fører til «kompetanse på et lavere nivå»?

«Kompetanse på et lavere nivå» er et statisk begrep som ikke signaliserer at dette er noe som kan bygges videre på. Begrepet gir heller ingen informasjon om at elevene faktisk har lært noe, dermed bidrar heller ikke begrepet til å skape noen identitet for elevene, eller gir arbeidsgiver forestilling om hvilken rolle eleven kan fylle.

Skal skolen lykkes i å motivere elever som tidligere har strevd i skolen, må opplæringen kunne føre til en sluttkompetanse som elevene er motivert for å gjennomføre, som de har lyst til å strekke seg etter, opplever som meningsfullt, som de kan være stolte av å gjennomføre og ha på CV-en sin, og som de tror kan bli verdsatt i arbeidslivet. Det må være en sluttkompetanse som signaliserer at det stilles krav, og som har forventninger til elevene. For uten at det er krav og forventninger, blir det vanskelig å skape motivasjon, mestring, læring og utvikling hos elevene.

Dermed vil heller ikke «Kompetanse på et lavere nivå» være med på å bidra til å fremme elevenes motivasjon. Dette er direkte motstridende med det som var formålet med innføringen av et opplæringstilbud for de elevene som ikke tar full studie- eller yrkeskompetanse, som omhandlet å få flere elever til å gjennomføre videregående opplæring.

ET KRENKENDE BEGREP

For det tredje mener jeg at «kompetanse på et lavere nivå» ikke bare er et uheldig begrep, men det er også et stigmatiserende og krenkende begrep som undertrykker en gruppe elever som skolen ikke har lyktes med å ivareta på en god nok måte.

Ved å benytte «kompetanse på et lavere nivå» vil elevene få en ny bekreftelse på at de har mislyktes i skolen, at de ikke er «gode nok», og at de er avvikere fra det skolen faktisk verdsetter.

⁹ Utdanningsdirektoratet, 2024.

¹⁰ Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11.

«Kompetanse på et lavere nivå» som sluttkompetanse er som å stemple udugelig eller inkompetent i pannen på elevene.

Å bruke «kompetanse på et lavere nivå» på særskilt sårbare elever, til og med før de har hatt sin første skoledag i videregående opplæring, er en unødvendig og skadelig stempeling. «Kompetanse på et lavere nivå» som sluttkompetanse er som å stemple udugelig eller inkompetent i pannen på elevene.

PLASSERT NEDERST

Elevene er ikke bare satt i bås, de er plassert nederst i et hierarki som signaliserer at det er små muligheter til å kunne bevege seg oppover i hierarkiet.

Det er store motsetninger mellom overordnet del og begrepet «kompetanse på et lavere nivå». Begrepet «kompetanse på et lavere nivå» bidrar ikke i så måte til å se mangfoldet i skolen som en ressurs. Begrepet signaliserer heller i større grad at mangfoldet er et problem, og at det er elevene som ikke har gode nok forutsetninger til å mestre skolens forhåndsbestemte mål og krav.

Det er ikke bare et stigmatiserende begrep for elevene som individer, men vil også kunne være problematisk for fremtidige arbeidsgivere som risikerer å overta systemets blick på elevene. Dette er for eksempel et begrep som vil henge med kompetansebeviset til Trond og dermed også med Trond som menneske.

FORANDRING AV HENSYN TIL ELEVENES BESTE

Jeg har i over en tiårsperiode bare hatt positive erfaringer med begrepet «grunnkompetanse», et begrep som jeg har opplevd som et dekkende begrep for elevenes sluttkompetanse, og jeg har ikke opplevd at noen har blitt stigmatisert eller følt seg lurt av begrepet, men etter at myndighetene endret begrepet til «kompetanse på et lavere nivå», har det kommet sterke reaksjoner fra både elever, lærere, ledere i skoleverket, foresatte og fra næringslivet.

Det er vi som jobber med denne elevgruppen, som i møte med elever og foresatte må stå og beklage oss for dette begrepet, og slik skal det jo ikke være. Vi har ikke ansvaret for den endrede språkbruken, men har ansvaret for å forvalte og forklare den.

Å anvende begrepet «kompetanse på et lavere nivå» bryter både med opplæringsloven § 10-1, 10-2 og 12-3, formålsparagrafen § 1-1, Grunnlovens § 104 og barnekonvensjonen art 3 og art. 12.¹¹ Det er dessuten også i konflikt med det som anses som de viktigste forutsetningene for elevens læring, utvikling, egenverd og identitetsdannelse.

Ved avgjørelser som angår elever, skal elevens beste være et grunnleggende hensyn. Dette er både en saksbehandlingsregel og en rettighet elevene har. I opplæringsloven § 1-1 står det at; «skolen og lærebedrifta skal møte elevene og lærlingene med tillit, respekt og krav og gi dei utfordrin-

ger som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast».¹² Videre står det jf. § 12-3 at; «Skolen skal ikkje godta krenkjande oppførsel [...]».¹³

NULLTOLERANSE

Det er ingen fasitsvar på hva som er en krenkelse, men elevens alder, funksjonsevne og særskilt sårbarhet er av stor betydning. Elever som har strevd i skolen, og som har vedtak om individuell tilrettelagt opplæring, er uten tvil under kategorien særskilt sårbare.

I skolen er det nulltoleranse for krenkende oppførsel, og som en del av skolens aktivitetsplikt har jeg som lærer plikt til å melde fra når jeg opplever at elever blir utsatt for unødvendige krenkelser. Det er nettopp det jeg gjør nå, når jeg opplever at særskilt sårbare elever blir utsatt for en krenkelse som kan ha store konsekvenser for deres egenverd og muligheter for mestring. Det er et menneskesyn og en systematisk krenkelse vi som skole og samfunn ikke kan akseptere.

Jeg vil sterkt oppfordre Kunnskapsdepartementet til å fjerne begrepet «kompetanse på et lavere nivå», slik at ingen elever opplever å få denne krenkende begrepsformuleringen på kompetansebeviset sitt. ●

Referanser

- Bergesen, N. (2024), 23. oktober). Rektorene om budsjettet: – Skremmende, bekymringsfullt og tøft å stå i. Adresseavisen. <https://www.adressa.no/nyheter/trondheim/i/GyOalx/rektorene-om-budsjettet-skremmende-bekymringsfullt-og-toeft-staa-i>
- Cappelen, Å., Dapi, B., Gjefsen, H.M. & Stølan, N. M. (2020). Framskrivinger av arbeidsstyrken og sysselsettingen etter utdanning mot 2040. (Rapporter 2020/41). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/framskrivinger-av-arbeidsstyrken-og-sysselsettingen-etter-utdanning-mot-2040>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Overordnet del verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/formalet-med-opplaringen/>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Overordnet del verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.1-menneskeverdet>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Overordnet del verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/kompetanse-i-fagene/>
- Markussen, E. (2014). Jobb å få? Om overgang til arbeid for personer som har vært i løp mot planlagt grunnkompetanse i Akershus i årene 2009–2012. (Rapport 19/2014) <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/280133/NIFUrapport2014-19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- NOU 2019: 25. (2019). Med rett til å mestre: Struktur og innhold i videregående opplæring. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-25/id2682947/>
- Prob. 95 L (2009–2010). Endringer i opplæringsloven og privatskoleloven. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d2634adfcbe24c24ba1e8aefdf6114d5e/nn-no/pdfs/prp200920100095000dddpdfs.pdf>
- Utdanningsdirektoratet. (2024). Ord og omgrep i opplæringsloven. <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/ny-opplaringslov-ord-og-omgrep/>
- Utdanningsdirektoratet. (2024). Generelt om forvaltningsloven og elevens beste. <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/forvaltningsloven/elevens-rett-til-a-bli-hort-og-elevens-beste/>
- Utdanningsdirektoratet. (2024). Nulltoleranse for krenkende oppførsel.

¹¹ Utdanningsdirektoratet, 2024, s. 7

¹² Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 3

¹³ Utdanningsdirektoratet, 2024, s. 1

Fagfolk for en ny tid

Regjeringen la 14. mars fram fagskolemeldingen *Fagfolk for en ny tid – med høyere yrkesfaglig utdanning*. Det var på forhånd knyttet stor spenning til flere ting i meldingen. Kom regjeringen til å foreslå at fagskolene skulle kunne tilby utdanning på nivå 6, 7 og 8, altså det som i universitets- og høyskolesystemet gir titlene bachelor, master og doktorgrad? Ville det i så fall være mulig å kalle det yrkesbachelor og yrkesmaster? Og ville studiepoeng fra fagskolen kunne knyttes til det europeiske ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System)?

Det er ingen tvil om at regjeringen ønsker å satse på fagskolen. I meldingen presenterer de en liste med 29 tiltak. Fagskoleutdanning skal gjøres tilgjengelig for flere, over hele landet. Finansieringen av fagskolene skal styrkes, det skal jobbes målrettet med kvalitet, og fylkeskommunene skal bli bedre rustet til å forvalte ansvaret de har for fagskolen og den regionale kompetansepolitikken. Målet er at arbeidslivets behov for kompetanse i større grad skal dekkes, et behov som bare vil øke i årene framover.

Flere har vært bekymret for at fagskolen skal bli «akademisert», altså at den skal prøve å tilnærme seg universiteter og høyskoler ved å tilby lignende studier. Regjeringen har derfor foreslått å innføre to søyler i NKR (nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk), én søyle for yrkesfaglig høyere utdanning og én for den tradisjonelle universitets- og høyskoleutdanningen. Disse skal være likeverdige, og fagskolen får også muligheten til å tilby lengre utdanninger på nivå 6 og 7. Samtidig synliggjør de to søylene at det er snakk om to ulike utdanningsløp. Dette bidrar til å bevare fagskolens egenart som en praksisnær og arbeidslivsrettet utdanningsvei. Det skal også utarbeides egne læringsut-

byttebeskrivelser som er tilpasset fagskolen, for de to nye nivåene.

Regjeringen har også valgt å ikke bruke titlene «bachelor» og «master» i den høyere yrkesfaglige søylen, noe som mest sannsynlig bare ville ha skapt forvirring både blant studenter og arbeidsgivere. Like gradsbetegnelser kan skape problemer for studenter som tror at de med en yrkesbachelor kan gå videre derfra til en master på universiteter og høyskoler, eller motsatt, fra en universitets- eller høyskolebachelor til en yrkesmaster. Når det gjelder ECTS, skal det lages en egen utredning om dette.

Regjeringen vil også styrke lærerutdanningen for fagskolelærere. Når fagskolene nå skal få mulighet til å tilby lengre og mer komplekse utdanninger, vil dette også stille krav til lærernes faglige og pedagogiske kompetanse. Og med tanke på at det stadig blir flere studenter per lærer i fagskolene, er dette et viktig tiltak for å ivareta kvaliteten i utdanningene.

Fagskolemeldingen er også viktig for yrkesfaglærerne. Slik det er per i dag, har yrkesfaglærernes eneste mulighet til videreutdanning vært gjennom universitets- og høyskolesektoren – i hvert fall dersom vi snakker om videreutdanning av det slaget som gir lønnsmessig uttelling av betydning. Det er kanskje ikke en teoretisk videreutdanning på universitet eller høyskole det er størst behov for blant yrkesfaglærere, men snarere en fagskoleutdanning som gir mulighet til å utvide kompetansen i yrkesfagene man underviser i? Teknologien utvikles nå så fort at kompetanse regnes som ferskvarer i bare noen få år. Så behovet for faglig oppdatering gjelder i aller høyeste grad yrkesfaglærerne. Det kan derfor virke underlig at det ikke

Det er ingen tvil om at regjeringen ønsker å satse på fagskolen. I meldingen presenterer de en liste med 29 tiltak.

i større grad gis lønnsmessig uttelling for etterutdanning innen høyere yrkesfaglige utdanninger. I de fylkeskommunene som har kompetanseforhandlinger, får man normalt sett kun lønnsmessig uttelling for videreutdanning med studiepoeng fra universitet og høyskole. Dersom de to søylene skal være likeverdige, må konsekvensen bli at studiepoeng fra fagskole gir samme uttelling.

Et annet spørsmål som melder seg når fagskolene nå skal kunne tilby utdanninger på nivå 6 og 7, er hvilke tariffmessige konsekvenser dette får. Dersom det menes alvor med at yrkesfaglig høyere utdanning og universitets- og høyskoleutdanning skal være likeverdige, er det ikke da logisk at en person med en fagskoleutdanning på nivå 7 innplasseres som lektor? Og tilsvarende med nivå 6, i adjunktkode? Disse spørsmålene vil nok skape en del debatt i tiden framover.

Ingeborg Lovise Tyse

LEDER YRKESFAGLIG FORUM
ingeborg.lovise.tyse@utdanningsforbundet.no

Tips oss

Er det spennende temaer innen yrkesfagopplæringen eller andre interessante saker på din skole vi bør skrive om?

Tips oss gjerne på e-post:
yrke@utdanningsforbundet.no

INN OG UT AV BOBLA

ULLGLOB: Enkelte ganger kan det også være greit å ha et overblikk og frisk luft i lungene for å gjøre seg opp egne meninger.

Det gjelder å være i bobla si og konsentrere seg om arbeidsoppgavene.

Uttrykket dukket opp i idrettsverdenen, og nå er det mer brukt enn *sinnsykt og magisk*, så jeg kjenner at jeg begynner å få pussige bilder i hodet.

For hva slags boble snakker vi om, og hvorfor er det så viktig å være på innsiden?

På den annen side har vi dem som vil ut, men som har satt seg fast der inne.

KLAUSTROFOBIEN KAN FORT KOMME SNIKENDE, og jeg har også noen gode argumenter for hvorfor det kan være smart å ha en globe det er mulig å sitte på toppen av. Men først tilbake til utgangspunktet og disse boblene.

Fargerike såpebobler er det første jeg tenker på. De kan bli rimelig store. Men det er ikke enkelt å komme på innsiden, og berører du veggen, sier det puff, og såpevannet renner. Det er selvsagt mulig å lage bobler av mer solid materiale, men det kan ikke være så tett at hjernen kryper og du får oksygenmangel. Da blir det umulig å konsentrere seg om oppgaven der inne, så kanskje tynt papir? Gitt at du er et sted der det ikke begynner å regne.

Slik kan jeg se for meg ulike scenarioer.

BOBLER I EI BOBLE VAR EN DEL AV FERIE i barndommen. Vi snirklet oss rundt fjordene på Vestlandet i den lille, runde folkevogna, og jeg satt i baksetet og gomlet på en stor, rosa tyggegummi, som smakte syntetisk søtt. Bobla jeg blåste, ble større og større til den sprakk, og dekket halve ansiktet. Og så var det på'n igjen. Mor og far satt i

forsetet og røykte rullings, og forsto ikke hvorfor jeg klaget på å være kvalm.

Men tilbake til utgangspunktet.

Å være i bobla si er blitt en beskrivelse av at du konsentrerer deg fullt og helt om det du skal gjøre. Dit trenger ikke forstyrrelser inn og skaper uro og rot i hjernesystemet. På

skolen kan dette være bra hvis du skal planlegge en undervisningstime eller forberede deg til eksamen.

“Hva slags boble snakker vi om, og hvorfor er det så viktig å være på innsiden? På den annen side har vi dem som vil ut, men som har satt seg fast der inne.

SÅ ER SPØRSMÅLET HVOR LENGE OM GANGEN skal du være i ei lukket boble, og kan det være behov for å ha plass til flere der inne?

Det er heller ingen

hedersbetegnelse å bli beskyldt for å være snever, ensidig og trang i nøtta.

Kan du for eksempel være i bobla di og tenke utenfor boksen? Dette betyr å løse problemer på utradisjonelle og kreative måter, og for noen kan det ikke være så enkelt å boble over av ideer inne i bobla?

Tanja er en kunstner som arbeider i ull, og hun har en serie med små skulpturer. Alle tar utgangspunkt i en rund ullglob, og på toppen sitter en person som skuer ut over verden og funderer. Vedkommende kan være ung eller gammel, og jeg tenker at det enkelte ganger også kan være greit å ha et overblikk og frisk luft i lungene for å gjøre seg opp egne meninger. ●

Jeg som redaktør garanterer deg som leser ...

... at vi i redaksjonen skal fortsette
å skrive om det som er viktig for deg
– like unikt på mobilen som i bladet!

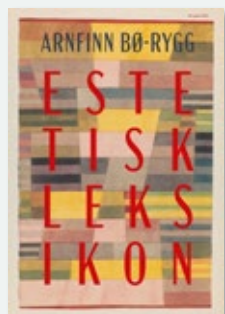
Wenche Helene Schjønberg
ansvarlig redaktør i Yrke

Foto: Privat.

Kunnskap for estetisk praksis

Arnfinn Bø-Rygg har klart det: Han har laget et leksikon for enhver som er interessert i kunst, kunsthåndverk og kunstnerisk utført arbeid.

BOKOMTALE AV HALLVARD HÅSTEIN, PEDAGOGISK RÅDGIVER

Arnfinn Bø-Rygg
ESTETISK LEKSIKON
Pax forlag

“
Dette er et nyttig og lærd verk. Det kan opplyse og berike diskusjonene med studenter, kollegaer og med en selv.

Tittelen på verket er: «Estetisk leksikon». Boka er på mer enn 400 sider og har mer enn tusen oppslagsord.

Leksikonet er aktuelt uavhengig om en er mest opptatt av billedkunst, musikk, dans, mote eller håndverk.

ESTETIKK

Har du tilgang til boka, så slå gjerne opp på begrepet estetikk. Da vil du oppdage at forfatteren ikke har noe klart svar på hvordan dette sentrale ordet i boktittelen er å forstå. Samtidig tar han avstand fra oppfatninger i retning av at ordene estetikk og estetisk primært gjelder det overflatiske. Heller ikke slutter han seg til den alminnelige forklaringen av estetikk som læren om det vakre/skjønne.

Det virker ikke som det er om å gjøre å søke etter en klar definisjon på begrepet. Det er slik jeg forstår forfatterens fem siders artikkel under oppslagsordet estetikk.

FORFATTERENS FORSTÅELSE

Om Bø-Rygg ikke forsøker seg på en kort og konsis definisjon av bokas hovedbegrep, har han mye annet og spennende å by på: Han har skrevet en interessant og kritisk gjennomgang av ulike oppfatninger og teorier om estetikk hentet fra 1700-tallet og fremover. Han trekker inn kunnskap både om språk, filosofi og psykologi.

Selv har jeg særlig sans for det han skriver om estetisk erfaring. For det er noe særegent med begrepet erfaring. Det kobler sammen det som skjer og vises utenfor oss, med det som skjer inne i oss.

ESTETISK LEKSIKON

På en måte er denne boka lik et tradisjonelt oppslagsverk. Her er et enormt antall ord en kan slå opp på. Det mindre tradisjonelle er at det til hvert ord følger en artikkel som inneholder opplysninger både om ordets opprinnelse og historien om hvordan det er anvendt, kritisert og forstått opp

gjennom tidene. For øvrig viker forfatteren ikke tilbake for innimellom å være tydelig på også å komme med sine egne synspunkter. Det gjør meg trygg på seriositeten av det jeg leser.

Klare og enkle svar på kompliserte spørsmål, gjerne presentert som objektive sannheter, er lett å lese, enkelt å huske, men bidrar sjelden til klokskap.

ALMINNELIGE ESTETISKE UTTRYKK

Boka har opplysende artikler om alminnelige uttrykk som blant annet:

Pent, vakkert, farge, stygt, vidunderlig, abstrakt, album, ornament, nysgjerrighet og idé.

Det er spennende å lese hvordan Bø-Rygg nyanserer disse og mange andre kjente ord og uttrykk.

Men leksikonet er også et lærd verk. Det kan være til hjelp når en støter på mer spesialiserte uttrykk som for eksempel allegori, synestesi og narrativ.

Så til to oppslagsord jeg antar er aktuelle for nesten alle yrkeslærere, nemlig håndverk og perfekt.

HÅNDVERK

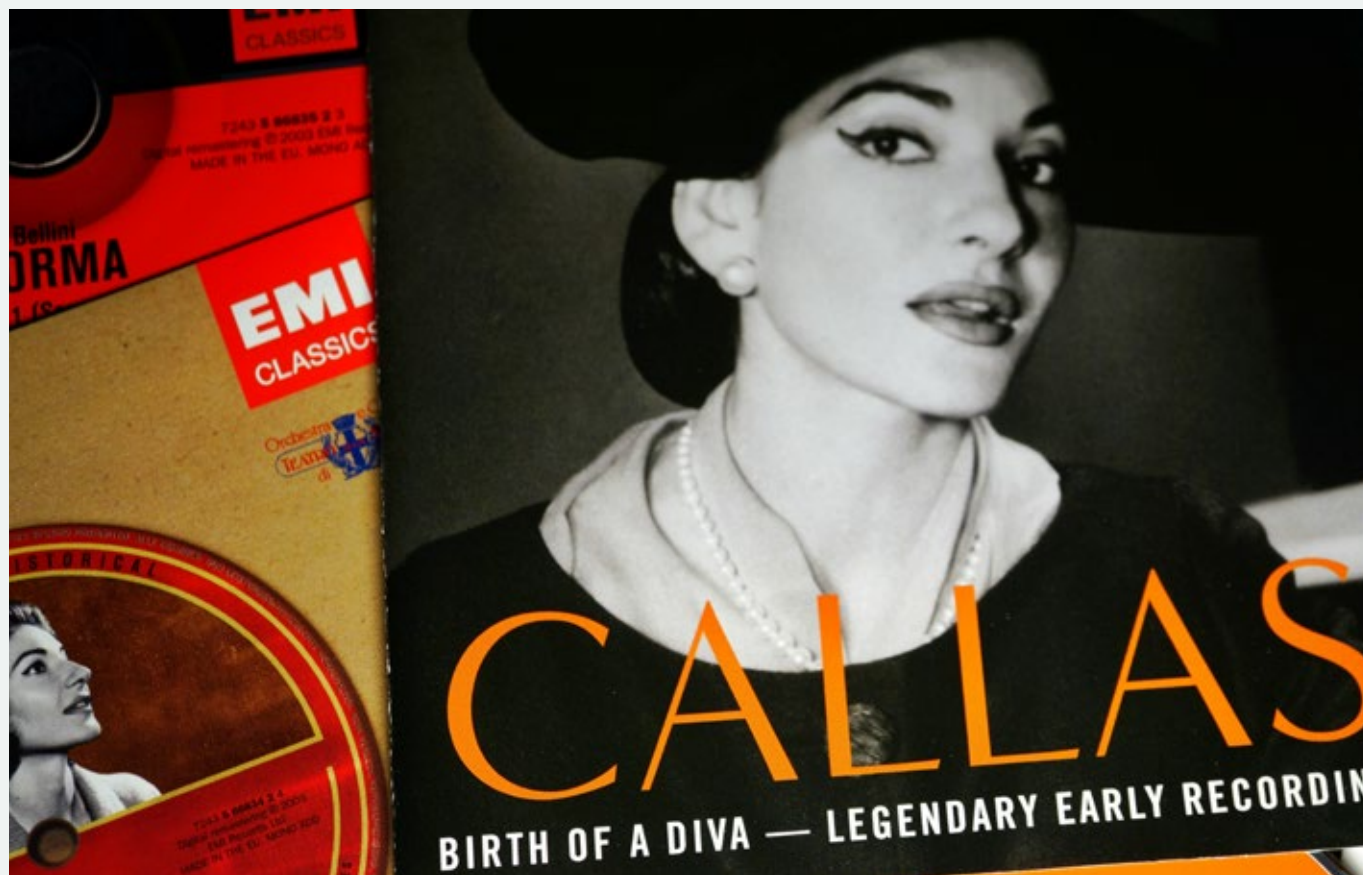
«Om stor kunst innenfor abstrakt maleri må vi si at uten ideer ville dette være tomt.». Her opererer forfatteren med et spenningsforhold, nemlig forholdet mellom ideen eller innholdet i et kunstverk og hvordan det håndverksmessig er utført. «I alle kunstarter må det håndverksmessige og ideene være i balanse», skriver forfatteren.

Men også i utøvelsen av de fleste yrkesfag lar det seg gjøre å studere forholdet mellom den løsningen som er valgt – og hvordan den er utført.

Så til et spørsmål Bø-Rygg ikke stiller:

Kan estetikk være aktuelt og av betydning også i yrkesfag som primært har å gjøre med å utføre tjenester? Jeg mener det, og mange ord som brukes for å beskrive kunst, kan også brukes om dyktige utøvere av hjelp og service.

For eksempel har jeg erfaring for at syke kan

pleies på måter som gjør at pårørende opplever det ikke bare som kyndig, men også som vakkert.

DET PERFEKTE

Det perfekte kan ofte forklares som der en ikke kan legge til eller forandre på noe uten at det blir dårligere. Men er dette noe ideal for høy kunstnerisk kvalitet? Bø-Rygg sier om en av musikkhistoriens mest fremtredende sangere, Maria Callas (1923–1977), som hadde en uforglemmelig stemme: «Men hun sang aldri perfekt.»

Leonard Cohen sier noe av det samme i sangen Anthem(hymne): «Det er en brist i alle ting. Det er der lyset kommer inn» (min oversettelse).

BRUKEN AV LEKSIKONET

Et leksikon er ikke laget for å bli lest. Det er laget for å kunne slå opp i når det er noe en lur på, men kan også være noe mer. Artiklene i Bø-Rygg sitt leksikon har mange henvisninger til andre artikler som tangerer det begrepet en først slo opp på. Jeg har erfart at dette leksikonet inviterer til å bli brukt på minst tre måter, nemlig til:

Oppslagslesing: En slår opp på ord en vil vite mer om.

Avsnittslesing: En slår opp på ord der forklaringen er litt lang og noen steder litt krevende. Da kan en bli opplyst selv om en begrenser seg til å legge vekt på bare ett eller to avsnitt.

Studielesning: Dette bokverket er egnet også for studier. For her kan en forflytte seg fra artikkelen om et begrep, og fortsette til andre beslektede begreper. Slike er gjerne ført opp mot slutten av artikkelen.

KONKLUSJON

Dette er et nyttig og lærd verk. Det kan opplyse og berike diskusjonene med studenter, kollegaer og med en selv.

Ellers antar jeg at boka kan lede til varsomhet med henhold til å felle definitive dommer om estetiske kvaliteter ved studentenes og elevenes arbeider.

For dem som skal veilede studenter i estetiske problemstillinger, må dette leksikonet ha en ekstra verdi. ●

KVALITET: Er perfekt et ideal for høy kunstnerisk kvalitet? Bø-Rygg sier om en av musikkhistoriens mest fremtredende sangere, Maria Callas (1923–1977), at hun hadde en uforglemmelig stemme: «Men hun sang aldri perfekt.»

SOMMER I VENTE Vi gleder oss til sommeren som byr på muligheter til å besøke en rekke små og store spisesteder som gode kokker står bak rundt om i hele landet. Vi tror mange velger Norges-ferie nå i urolige tider, og slår et slag for norsk kokekunst!

Det du trenger å vite om strikking

Strikkeboken er en komplett guide for alle som vil lære seg å strikke. Den danske strikkepedagogen Kimmie Munkholm, kjent fra YouTube, står bak utgivelsen på Cappelen Damm.

I stedet for oppskrifter får du en grundig innføring i teknikker som rettstrikk, vrangstrikk, mønsterstrikk, felling, patentstrikk, tostrikk og usynlig festing.

Boken er rikt illustrert med bilder som viser trinn-for-trinn, og inneholder QR-koder som leder deg til videoer på nett.

For strikkere er Kimmie Munkholm kjent på YouTube. Nå har hun villet nå ut også mellom to stive permer.

Kimmie Munkholm beskriver seg selv som strikkepedagog. Hun utviklet sin kjærlighet til strikkekunsten da hun var i fødselspermisjon i 2015. Det begynte med babytøy, deretter utviklet det seg, og nå strikker hun alt som kan tenkes, og mener selv at hun har løst strikkemysteriet.

I boken beskriver hun selve håndverket, hun beskriver hva som trengs – strikkepinnene, garnet det lønner seg å bruke, og prosessen som nybegynner i faget.

Boken beskriver også vask av strikkeplaggene, hvordan det går an å brodere oppå strikket tøy, kunsten å strikke etter mønster og ulike teknikker som perlstrikk, rilleskritt og I-cord.

Dessuten er det et eget kapittel om montering som for eksempel inneholder hvordan det er mulig å sy fast en brettekant.

«Boken bunner også i et ønske om å kunne dele masse av alt som ikke handler om en spesifikk metode, men som også handler om alt det andre som det også er fint å vite som strikker», skriver Munkholm i forordet.

Kimmie Munkholm
STRIKKEBOKEN
Cappelen Damm

Tor-Evert Grøndal
**SMÅBRUKS-
DRØMMEN**
Frisk forlag

Drømmen om landslivet

■ Hva lengter vi egentlig etter? I *Småbruksdrømmen* spør Tor-Evert Grøndal hva som kreves for å forlate det kjente og jage drømmen om et liv på landet.

Grøndal, kjent fra NRK-serien «Der ingen skulle tru at nokon kunne bu», forteller om sitt eget livsprosjekt: fra teltliv uten vann og strøm i Valdres til å bygge opp sin egen fjellgård.

TV-serien har fanget interessen hos mange av oss, enten vi bor på land eller i by. Selv ble Grøndal med i serien fordi han ville vise at det var mulig å ta seg fra et liv hvor han levde på det han kaller kanten av samfunnet, til noe helt annet.

Etter en vanskelig barndom, med en rekke flytteprosesser, drømte han om å slå rot. I 2018 kjøpte han den falleferdige fjellgården Øvre Brekkebakkene langt oppi Valdres.

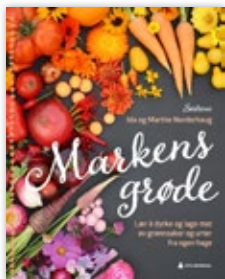
Denne gården har han skapt, nær sagt med egne never, etter at han først flyttet dit og bodde i telt på låven uten verken vann, strøm eller kloakk.

I *Småbruksdrømmen*, som er ute på forlaget Frisk, viser han oss at det går an å etablere seg der vi ikke skulle tro det er mulig for et moderne menneske å slå rot.

Han har fått hjelp av sin venn, antropologen Tom Bratrud, til å diskutere de store spørsmålene som tas opp i boka. Som «Hva skal til for å forlate det kjente og jakte på en drøm?», «Hvorfor er tanken om å flytte til landet så skremmende for mange?» og «Er det byggedyret som stopper oss?».

«For å forstå hva det vil si å slå seg til ro der, må du først forstå hva slags uro jeg har bak meg», skriver han i bokens forord. Det handler altså om lengsel, og om det å forsøke å finne ro.

“Hva kan du for eksempel gjøre med en liten pinne du finner i skogen, dersom du har med deg en god spikkekniv?”

Marthe og Ida Norderhaug
MARKENS GRØDE
Gyldendal

Markens grøde gir deg det grønne

■ Tittelen *Markens grøde* vekker minner om Knut Hamsuns roman, men her handler det bokstavelig talt om grøden fra naturen. Søstrene Marthe og Ida Norderhaug vil lære bort hvordan du kan dyrke grønnsaker selv – og bruke dem i fristende retter.

Søstrene har selv vokst opp på en gammel husmannsplass i Rakkestad, og har hatt kjøkkenhage så lenge de kan huske.

Marthe, født i 1994, er utdannet økoagronom på Sogn Jord- og Hagebruksskule. Hun har siden 2018 drevet egen økologisk grønnsakproduksjon.

Ida, født i 1990, beskriver seg selv som matentusiast og lidenskapelig opptatt av at maten skal være både sunn og næringsrik.

I boka får leseren en innføring i hvordan grønn mat kan dyrkes økologisk. Dessuten byr boka på flere oppskrifter på hvordan grønnsakene kan brukes i enkel matlaging.

For eksempel får du oppskriften på en ugresspai, som du kan lage med blant annet skvallerkål og brennesle. Et annet eksempel er lasagne med gresskar, eller rødbetpannekaker med ost.

Markens grøde er oversiktlig inndelt med kapitler om familiene i planteuniverset – som amarant-, søtvie- og korsblomstfamilien. Den byr dessuten på flere store fotografier – av grøden i det grønne.

De to søstrene ønsker å nå både nybegynnere og erfarne dyrkere med budskapet og entusiasmen for naturen.

Warunee Bolstad
DIGG THAI
Gyldendal

Hevder thaimat er enkelt

■ Warunee Bolstad, kjent fra TikTok og Instagram som Namfonfoods, utgir nå boken *Digg thai* på Gyldendal. Hun viser hvordan thaimat kan lages enkelt til hverdags – og tilpasser retten til norske handlekurver.

Warunee Bolstad er oppvokst i Norge, men kjenner thailkjøkkenet ut og inn. Hun er praktisk talt oppvokst i et restaurantkjøkken. I *Digg thai* byr hun på det som beskrives som enkel thaimat som du kan lage til hverdags.

For mange av oss har thaimat vært vanskelig å få til, men vi er fristet etter å ha bladd i oppskriftene i denne boka.

Warunee gir også klare råd om hvor forskjellige ingredienser kan handles, og legger vekt på at det skal være så enkelt som mulig. Hun har også sin egen thairvi på den norske fredagstacoen.

Louisa Bond, Arild Larsen,
Evelyn Utigard
GRØNN SLØYD
Norges Husflidslag

Håndbok i spikking og trearbeid

■ *Grønn sløyd: En liten håndbok i spikking og trearbeid* er det Norges Husflidslag som står bak, i et forsøk på å nå flere som ønsker å lære seg kunsten å spikke. Her gis det oppskrifter på en rekke gjenstander som det går an å lage ute i naturen. Hva kan du for eksempel gjøre med en liten pinne du finner i skogen, dersom du har med deg en god spikkekniv? Kanskje lage en søt liten gris, en enkel skje, eller spillebrikker til et spill du kan spille ute i naturen.

Beskrivelsene gir rom for mestring, moro og glede ved hjelp av enkle redskaper.

Det bys på prosjekter med forskjellig vanskelighetsgrad. Kanskje går det an å begynne med å spikke en enkel smørkniv, for så å gå oppover på vanskelighetsstigen til å greie å lage oldtidens kongespill fra Ur med egne spillebrikker.

Boken byr også på matoppskrifter, gir tips til nyttige spikkegrep, viser deg hvordan du kan skjerpe kniven din og male med linolje og jordpigment, for å nevne noe.

Norges Husflidslag er støttet av Sparebankstiftelsen DNB i forbindelse med utgivelse av *Grønn sløyd*. Utgivelsen er en del av prosjektet «Rundt bålet», som retter seg mot barn og ungdom. Hensikten er å øke interessen for trearbeid, mattradisjoner og håndverk.

Les e-bladet i appen
UDF Medlem

Last ned fra
App Store eller Google Play